

CHRIS ELJAS
SILVA KIRSIMÄGI
RIINA KROONBERG

JÄRELEVALVE- JA SÜÜTEOMENETLUSE PIIRITLEMINE

CHRIS ELJAS
SILVA KIRSIMÄGI
RIINA KROONBERG

JÄRELEVALVE- JA SÜÜTEOMENETLUSE PIIRITLEMINE

Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2018

Retsensent: Mait Laaring
Keeletoimetaja: Siiri Soidro
Kujundaja: Jan Garshnek

ISBN: 978-9985-67-294-5 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. RIIKLIKU JÄRELEVALVE MENETLUSE JA SÜÜTEOMENETLUSE PIIRITLEMINE	7
1.1. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eristamise vajalikkus	7
1.1.1. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse erinevad eesmärgid	8
1.1.2. Menetluste erinevad põhimõtted ja meetmete erinev sisu	10
1.1.3. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse piiritlemisproblemaatika	11
1.2. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eristamise teooriad	12
1.2.1. Menetluse eesmärgi teooria	12
1.2.2. Menetluse eeldamise teooria	15
2. NÄIDISKAASUSED RIIKLIKU JÄRELEVALVE MENETLUSE JA SÜÜTEOMENETLUSTE PIIRITLEMISE KOHTA	17
Kaasus 1. Lubatud sõidukiiruse ületamine mootorsõiduki juhi poolt	17
Kaasus 2. Lubatud sõidukiiruse ületamine mootorsõiduki juhi poolt, kellel puudub vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus	20
Kaasus 3. Lubatud sõidukiiruse ületamine alkoholi tarvitanud mootorsõiduki juhi poolt, kellel puudub vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus	22
Kaasus 4. Korteris öisel ajal naabreid oluliselt häiriva müra tekitamine ning samas korteris teise isiku tervise kahjustamine ning valu tekitav kehaline väärkohtlemine	25
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	33

SISSEJUHATUS

Selle õppevahendi autorid on kolm õppejõudu, kes õpetavad kriminaal-, väärteo- ja haldusmenetluse kursusi. Autorid käsitlevad järelevalve- ja süüteomenetluste piiritlemisprobleematikat kolme eri menetlusliigi kontekstis ja püüavad leida nii ühisosa kui ka erinevusi. Sealjuures analüüsitakse nii materiaal- kui ka menetlusõiguslikke küsimusi.

Õppevahendi kõige olulisem eesmärk on kolme nimetatud menetluse alustamise ja kulgemisega seotud probleematika analüüsimine, et esitada terviklikum ülevaade menetluste erisustest ja aidata õppuritel mõista, et eri menetlustes on isikute õigused ja kohustused erinevad, samuti ametnike volitused ja pädevused.

Õppevahend käsitleb riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse piiritlemisprobleematika teoreetilisi lähte-kohti ning esitab näidiskaasused koos analüüsiga. Õppevahendi esimese osa ja kaasuse analüüsid riikliku järelevalve menetluse ja väärteomenetluse piiritlemise osas on koostanud Chris Eljas ja Silva Kirsimägi. Kaasuse analüüsi riikliku järelevalve menetluse ja kriminaalmenetluse piiritlemise osas on koostanud Riina Kroonberg.

Kuigi see õppevahend on loodud eelkõige Sisekaitseakadeemia õppuritele, loodavad autorid, et seda on võimalik kasutada ka näiteks ametnike täiendkoolitustel, samuti on teos abiks töötavatele ametnikele, kes puutuvad igapäevaselt kokku eri menetlustega.

1. RIIKLIKU JÄRELEVALVE MENETLUSE JA SÜÜTEOMENETLUSE PIIRITLEMINE

1.1. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eristamise vajalikkus

Eesti Vabariigi põhiseaduse preambulis on määratud ülesanded, mida on Eesti riik kohustatud täitma. Üks ülesanne on kaitsta sisemist rahu ühiskonnas. Sisemise korra kaitsmiseks on loodud eri institutsioonid (nt politsei, pääste), mis peavad reageerima olukordadele, kus eiratakse õiguslikke või ka muid ühiselureegleid ega täideta kohustusi.¹ Need institutsioonid ei reageeri õigusrikkumisele üksnes süüteomenetluse kaudu, vaid riigis kehtiva õiguskorra kaitseks ja sisemise julgeoleku tagamiseks on seadusandja näinud ette ka riikliku järelevalve menetluse.

Korraldusseaduse jõustumisega loodi süüteomenetluslike seaduste (väärteomenetluse seadustik, kriminaalmenetluse seadustik) kõrvale ohtude ennetamise ja rikkumiste kõrvaldamise süsteem. Korraldusseadusest tulenevad avaliku korra kaitse üldpõhimõtted, alused ja korraldus.² Korraldusseaduse loomisel toodi välja just seda, et avaliku võimu tegevust riigi sisemise rahu tagamisel saab pidada tõhusaks ohtude ja rikkumiste ennetamise ning tõrjumise, mitte niivõrd karistusõiguslike meetmete rakendamise teel.³ Korralduslike tegevustena, teisisõnu korraldusena, on käsitletavat tegevused avalikku korda ähvardava ohu ennetamiseks, ohukahtluse korral ohu väljaselgitamiseks, ohu tõrjumiseks ja tegevused avaliku korra rikkumise kõrvaldamiseks.⁴ „Kui korraldusena tuleb KorS-i tähenduses mõista kõiki tegevusi (sõltumata nende läbiviijust ja sisust), mis on suunatud avaliku korra kaitsmisele (KorS § 2 lõige 1), siis riiklik järelevalve tähendab korraldusorganite (korraldusüleannet täitvate haldusorganite) poolt oma pädevuse piires läbi viidavat tegevust eesmärgiga kaitsta avalikku korda (KorS § 2 lõige 4).⁵ Seega toimub korraldusorganite tegevus korralduslikul üldjuhul riikliku järelevalve menetluses, mida käsitletakse haldusmenetluse eriliigina⁶, ning riiklik järelevalve ongi korraldusorgani tegevus, et ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korraldusrikkumine.⁷

Riikliku järelevalve menetlus on seega korralduslik raames toimuv haldusmenetlus ning riikliku järelevalve menetlus käsitletav haldusmenetluse eriliigina.⁸ Riikliku järelevalve menetluse alused ja kord on sätestatud haldusmenetluse seaduses, korraldusseaduses ning haldusõiguse eriosa seadustes (nt päästeseaduses, politsei ja piirivalve seaduses). Korraldusseadus lähtub riikliku järelevalve ja süüteomenetluste selgest eristamisest: korraldusorgani ülesanded ja tegevus süüteomenetluses on sätestatud kriminaalmenetluse seadustikus ja väärteomenetluse seadustikus.⁹

1 Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne. 2012. Toimetuskolleegium: Ülle Madise jt. Preambul, komm 14.

2 Korraldusseadus, jõustunud 01.07.2014, RT I, 02.12.2016, 6, § 1 lõige 1.

3 Korraldusseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 8.

4 Korraldusseadus, § 2 lõige 1.

5 Laaring, M. 2015. Eesti korraldusõiguse ohuennetusõigusest, doktoritöö, lk 75.

6 *Ibid*, lk 117.

7 Korraldusseadus, § 2 lõige 4.

8 Korraldusseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 9.

9 Korraldusseadus, § 1 lõige 4.

Süüteomenetluse all mõeldakse nii väärteomenetlust kui ka kriminaalmenetlust. Kui korraaitseaduses on defineeritud riikliku järelevalve mõiste, siis väärteomenetluse või kriminaalmenetluse definitsiooni väärteomenetluse seadustikust või kriminaalmenetluse seadustikust ei leia. Ka ei ole seadustikes sõnastatud väärteomenetluse või kriminaalmenetluse eesmärgid, mis aga riikliku järelevalve puhul korraaitseaduses sisalduvast definitsioonist nähtub. Kui lähtuda sellest, et väärteomenetluses eristatakse kohtuvälist menetlust ja kohtumenetlust ning kriminaalmenetluses kohtueelset menetlust ja kohtumenetlust, siis selles õppevahendis käsitletakse eelkõige kohtuvälise menetluse ja kohtueelse menetlusega seonduvat. Kriminaalmenetluse seadustikus on sõnastatud aga kohtueelse menetluse eesmärk: koguda tõendusteavet ja luua kohtumenetluseks vajalikud tingimused.¹⁰

Erialakirjanduses on viidatud, et selline eesmärgisõnastus rõhutab kohtueelse menetluse teenistuslikku abistavat rolli kohtumenetluse suhtes, kuid kuna kriminaalmenetlust peetakse dünaamilise iseloomuga ajas kulgevaks nähtuseks, tuleks seda pigem defineerida eesmärgi ja ülesannete määramise kaudu.¹¹ Samas on välja toodud aga asjaolu, et kriminaalmenetluse seamine diferentseeritus raskendab kriminaalmenetluse universaalset defineerimist, samuti universaalsete eesmärkide ja ülesannete määramist.¹² Eespool toodud võib pidada ka üheks põhjuseks, miks ei ole seaduse tasandil kriminaalmenetluse ja ka väärteomenetluse definitsiooni esitatud. Samas võib aga leida erialakirjanduses süüteomenetluse sisustamist lähtuvalt menetluse eesmärgist: selgitada välja teo toimepannud isik, koguda tõendusteavet, viia faktilised asjaolud koosseisu alla ja tuua kaasa (karistus)õiguslik tagajärg.¹³ Ehk teisisõnu, tegemist on menetleja tegevusega teatud koosseisupärase teo toimepannud isiku väljaselgitamisel, tabamisel ja karistamisotsuse tegemisel.¹⁴

Eespool toodust tegelikult juba nähtub, et riikliku järelevalve menetlusel ja süüteomenetlusel on erinevad eesmärgid ja see on ka üks põhjus, miks korraaitseadus lähtub menetluste selgest eristamisest. Samuti on oluline see, et riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse läbiviimisel kehtivad erinevad põhimõtted, meetmed on erinev sisu, samuti on erinev meetmete (menetlustoimingute) vaidlustamise kord.¹⁵

1.1.1. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse erinevad eesmärgid

Riikliku järelevalve menetlus on ametniku tegevus selleks, et ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korrairikumine. Teisisõnu on riikliku järelevalve (meetme) eesmärk preventatsioon: tagada, et kaitstava õigushüve kahjustus ei realiseeruks, pakkuda kaitset õigushüvede kahjustamiste eest või jätkuva kahju korral hoida ära edasine kahju.¹⁶

Näide 1. *Teel on toimunud liiklusõnnetus ja ümber on läinud veoki koorem, politsei teavitab (riikliku järelevalve üldmeede), et liiklus on selles piirkonnas häiritud, ja palub valida juhtidel võimaluse korral liiklemiseks teine tee, või kohaldab viibimiskeeldu (riikliku järelevalve erimeede). Liikluseaduse kohaselt on liiklusjärelevalve riiklik järelevalve liikluse ja maastikusõidukite liikumise üle.¹⁷ Liiklusjärelevalve eesmärgiks võib pidada seega liiklejate turvalisuse tagamist.*

Näide 2. *Jahimees Jaak otsustas minna naabrile kuuluvasse metsa seenele ja hiljem metsas korjatud seened turul maha müüa. Ta oli korduvalt käinud naabrile kuulavas metsas ja sealt alati head saaki saanud. Kuigi naaber oli metsa servale paigaldanud sildi „ERAMAA – seente ja marjade korjamine keelatud”, ei hoolinud*

10 Kriminaalmenetluse seadustik, jõustunud 01.07.2004, RT I, 07.07.2017, 7, § 211 lõige 1.

11 Kergandberg, E. ja Pikamäe, P. 2012. Kriminaalmenetluse seadustiku kommentaarid väljaanne, § 1 kommentaar 3. Vt samas ka (viidatud H. Radke, O. Hohlmann, 2011): „Kriminaalmenetlus on õiguslikult korraaitatud, situatiivselt muutuv ja menetlussubjektide menetlustoimikute vahendusel juhitud sündmus (Vorgang), jõudmaks õigusrahu loova/taastava kohtulahendini mingi materiaalsoigusliku õigussuhte küsimuses.”

12 *Ibid*, § 1 komm 3.

13 Jäätma, J. 2015. Ohutõrjeõigus politsei- ja korraaitseõiguses: kooskõla põhiseadusega, lk 66.

14 Vt ka: korraaitseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 11.

15 Laaring, M., jt. 2017. Korraaitseaduse kommentaarid väljaanne, § 1 lõige 4 kommentaar 4.

16 Korraaitseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 11; Jäätma, J. 2015, lk 63, 66.

17 Liikluseadus, jõustunud 01.07.2011, RT I, 07.07.2017, 8, § 2 punkt 28¹.

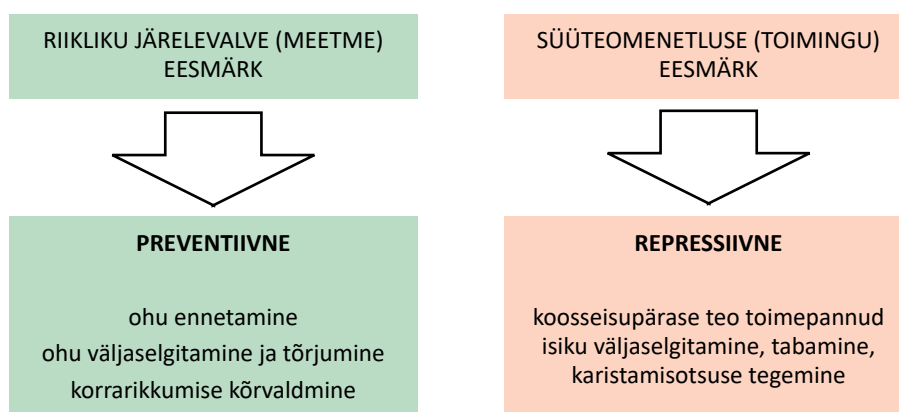
Jaak sellest. Naaber märkas teda ja käskis tal metsast lahkuda. Seepeale sihtis Jaak naabrit jahitulirelvaga ja vastas: „Mis sa mulle ikka teha saad.” Naaber pöördus seejärel abi saamiseks politsei poole. Siin on menetluse eesmärk korrariikkumise kõrvaldamine. Politsei võib korrariikkumise eest vastutava isiku suhtes rakendada ettekirjutust, kohustades teda viivitamata vööralt maatükilt lahkuma ning lõpetama jahitulirelvaga ähvardamine. Korrariikkumine seisnes kõigepealt relvaseaduse rikkumises¹⁸, mille järgi on Eesti kodanikule lubatud jahitulirelv ainult jahipidamiseks, kuid antud juhul kasutas Jaak seda metsa omaniku ähvardamiseks. Lisaks rikkus Jaak keskkonnaseaduse üldosa seaduses sätestatud¹⁹, mille kohaselt võib vööralt maatükil korjata looduses vabalt kasvavaid marju, seeni, pähkleid, maha langenud oksid ja muid sarnaseid loodussaadusi, kui omanik ei ole määranud teisiti. Antud juhtumil paigaldas metsa omanik oma maatükile sildi, milles nähtus tema tahe keelata metsas seente ja marjade korjamine.

Oluline on siinkohal meeles pidada ka seda, et riikliku järelevalve menetluse iseseisvaks eesmärgiks ei saa pidada töendusteabe kogumist selleks, et alustada süüteomenetlust. „Sellisel juhul oleks riikliku järelevalve menetlus suunatud süüteomenetluse eesmärkide elluviimisele, milleks on töendusteabe kogumine karistamise eesmärgil.”²⁰

Süüteomenetluse esmaseks eesmärgiks ei peeta aga töenäolise õigushüve kahjustamise tõrjumist, vaid suunatud pigem tagajärjele ja sanktsioonile.²¹ Kuivöörd süüteomenetluse lõppeesmärgiks peetakse koosseisupärase teo toimepannud isiku väljaselgitamist ja tema suhtes karistamisotsuse vastuvötmist, siis süüteomenetlusel (meetmel) on repressiivne eesmärk. Kuigi süüteomenetluste puhul räägitakse ka üld- ja eripreventiivsetest eesmärkidest, peetakse süütegude preventsiiooni siiski karistamise kaugemaks mõjaks.²²

Näide. Politseireidi „Köik puhuvad” käigus kõrvaldatakse isik auto juhtimiselt põhjusel, et ta oli lubatud alkoholi piirmäära ületavas seisundis või joobeseisundis. Selle toimingu eesmärk (menetleja tahe) on kõrvaldada oht nii juhi enda kui ka teiste liiklejate elule ja tervisele. Kui riikliku järelevalve menetluses tuvastatakse, et juhi organismis on alkoholisaldus üle lubatud piiri, siis on see omakorda aluseks süüteomenetluse alustamisele. Siin on menetleja eesmärk (tahe) õigusrikkuja karistamine.

Eespool toodu võib kokku võtta allpool oleva joonise abil.

Joonis 1. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eesmärgid

18 Vt: relvaseadus, jõustunud 31.03.2002, RT I, 16.06.2017, 25, § 29 lõige 1 punkt 1.

19 Vt: keskkonnaseadustiku üldosa seadus, jõustunud 01.08.2014, RT I, 03.07.2017, 17, § 34.

20 Jäätma, J. 2015, lk 65.

21 *Ibid*, lk 55.

22 Korrakaitseaduse eelnöu (49 SE) seletuskiri, lk 11; Vt ka: Jaanimägi, K. 2004. Politsei sisemise rahu tagajana. *Juridica VII*, 2004, lk 459: „Karistusõigusliku eri- ja üldpreventsiiooni näol, millest tuletatakse karistusmenetluse preventiivne aspekt, on tegemist aga pigem karistusmenetluse tulemi – karistuse – eesmärkidega.”

1.1.2. Menetluste erinevad põhimõtted ja meetmete erinev sisu

Eespool on käsitletud menetluste ja meetmete (toimingute) erisusi eesmärgist lähtuvalt. Samas on oluline ka see, et riikliku järelevalve menetluses ja süüteomenetlustes kehtivad erinevad põhimõtted ning erinevad on ka menetluses kohaldatavate meetmete ja menetlustoimingute sisu.

See, milline on eluliste juhtumite lahendamiseks kõige sobilikum esmane reageerimisviis, ei sõltu alati seaduse rakendaja tahtest, vaid see viis on seadustatud vastavas seaduses. Kuriteo toimepanemisel ilmnenu kuriteotunnuste korral tuleb menetlust alustada, kui puuduvad menetlust välistavad asjaolud või seaduses sätestatud alused, mis välistavad menetluse lõpetamise (KrMS § 6). Väärteo tunnuste ilmnemisel tuleb samuti menetlust alustada, juhul kui väärteomenetlust välistavaid asjaolusid ei leidu. Väärteomenetluses kehtib aga erisus, mis lubab vähetähtsa väärteo korral jätta väärteomenetluse alustamata (VTMS § 3¹). Vähetähtsaks ei saa lugeda tegu, millega kaasneb kahju (kahju on tekitatud või tekitatud kahjule on viidatud väärteoteates), välja arvatud juhul, kui väärteo toimepannud isik on kahju vabatahtlikult hüvitanud või heastanud. Seega on menetlejal võimalus menetlust mitte alustada ja teha teo toimepanijale suuline hoiatus. Samuti on tal õigus vastu võtta otsus menetluse mittealustamiseks, kui väärteo toimepannud isiku väljaselgitamine on ebatõenäoline või kui menetluse läbiviimine oleks väärteo asjaolusid arvestades ebamõistlikult kulukas (VTMS § 3¹ lõige 3).

Riiklikus järelevalvemenetluses kehtib vastandina süüteomenetluse alustamise kohustuslikkuse põhimõttele oportuuniteedi ehk otstarbekuse põhimõte. Näiteks on ohuolukorras ametnikul õigus kaaluda, kas alustada menetlust, millist meedet rakendada ja kelle suhtes.²³ *Expressis verbis*²⁴ on otstarbekuse põhimõte sätestatud korrakaitseaduse § 8 lõikes 1, mille kohaselt tegutseb korrakaitseorgan riiklikku järelevalvet teostades eesmärgipäraselt ja efektiivselt ning kohaldab õiguspärase kaalutluse piires riikliku järelevalve meetmeid paindlikult.

Seega kehtivad kolme menetlusliigi puhul suhteliselt sarnased õiguslikud reageerimise üldpõhimõtted menetluse käivitamiseks ja see toimub menetleja esimese menetlus- või uurimistoiminguga. Ka Riigikohus on käsitlenud riikliku järelevalve ja väärteomenetluse piiritlemise probleemi menetluse alustamise küsimuses.²⁵ Kuna kriminaalmenetluse alustamise piiritlemise problemaatika ei erine haldus- ega väärteomenetlusest olulistes aspektides, võib ka kriminaalmenetluse alustamise kontekstis võtta eeskuju Riigikohtu üldkogu seisukohast. Riigikohtu väljatoodu kohaselt: „Mõlemad menetlused algavad ajendi ja aluse olemasolul esimese menetlustoiminguga. Menetluse alustamine ei eelda sellekohase eraldi haldusakti või muu protsessuaalse dokumendi koostamist, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.”²⁶ Selle põhimõtte kohaselt ei saa näiteks väärteomenetlus või kriminaalmenetlus alata n-õ iseeneslikult, vaid selleks peab olema menetleja tahteavaldus ja menetluse lahendamisele suunatud menetlus- või uurimistoiming.²⁷ Menetluseadustikud ei sätesta aga seda, mis on esimene menetlus- või uurimistoiming. Esimese toiminguga valik sõltub eelkõige konkreetse juhtumi eripärast ja asjaoludest ning samuti ametniku valitud menetlustaktikast.²⁸

Ametnikul peab olema selge arusaam, millist menetlust ta alustab, millises menetluses toimetab ning milliste õigusaktide alusel ta tegutseb, millised on isikute õigused ja kohustused eri menetlustes ning millised on ametniku volitused ja pädevused. Oluline on see just seetõttu, et riikliku järelevalve menetluses ja süüteomenetlustes on nii menetlusele allutatud isikute kui ka menetlust toimetavate ametnike õigused ja kohustused erinevad.

Lisaks on menetluste eristamine ja piiritlemine vajalik seetõttu, et menetluses tehtud toimingutele on ette nähtud erinevad vaidlustamiskorrad ning vaidlusi vaatavad läbi eri kohtud.²⁹ Väärteomenetluse käigus tehtud kohtuvälise menetleja toimingute õiguspärasus ei allu halduskohtulikule kontrollile.³⁰ Riigikohus on märkinud, et

23 Korrakaitseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 49.

24 Selgesõnaliselt, rõhutatult.

25 Vt nt: Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr 3-3-1-75-11.

26 Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr 3-3-1-75-11, punkt 15.

27 *Ibid*, punkt 15.

28 Koolmeister, I., Kangur, A., Lind, S., Pajula, E., Ploom, T. ja Sirk, I. 2007. Väärteomenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne, § 58 kommentaar 2; vt ka Kergandberg, E. ja Pikamäe, P. 2012. Kriminaalmenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne, § 193 kommentaar 1 ja 2.

29 Vt ka: Kärner, M. Mõned korrakaitseadusega kaasnenud muudatused kriminaalmenetluses: järelevalve- ja süüteomenetluse piiritlemisprobleem. *Juridica VI*, 2014, lk 474.

30 Riigikohtu 06.12.2007. a otsus nr 3-3-1-65-07, punkt 13.

kui füüsilist jõudu või erivahendit on kasutatud järelevalvemenetluses, siis on pädev kohus halduskohus, vääртеomenetluses tehtud toimingute kohta esitatud kaebusi on pädev lahendama maakohus.³¹ Selleks et otsustada, kas vaidluse lahendamine kuulub halduskohtu või maakohu pädevusse, tuleb vaadata, kas vaidlustatav toiming tehti riikliku järelevalve menetluses või vääртеomenetluses. Samas on Riigikohus välja toonud, et menetlustoimingu liigi määramine ei oma tähtsust üksnes pädeva kohtu väljaselgitamiseks, vaid see omab vahetut tähendust ka menetlusele allutatud isiku õiguste ja kohustuste ulatuse ning sisu aspektist.³²

1.1.3. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse piiritlemisproblematika

Juba korrakaitseaduse väljatöötamisel juhiti tähelepanu järelevalvemenetluse ja süüteomenetluse piiritlemisproblematikale, eriti kui haldusorgani pädevuses on nii riikliku järelevalve menetluse kui ka süüteomenetluse läbiviimine.³³ Ka hiljem on märgitud, et selline polüfunktsionaalsus on üheks riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse toimingute piiritlemise probleemi peamiseks lähtekohaks.³⁴ Õigusriigi põhimõttest lähtuvalt peavad mõlemad menetlused olema selgelt eristatavad. Menetluste eristamine ei tähenda aga seda, et alati toimub üks kindel menetlus ühel kindlal eesmärgil. Võimalikud on ka olukorrad, kus üks menetlus kasvab üle teiseks menetluseks (nt riiklik järelevalve vääртеomenetluseks) või kulgevad menetlused paralleelselt ehk samal ajal (nt alustatakse vääртеomenetlust, aga samal ajal jätkub ka riikliku järelevalve menetlus).³⁵

Näide 1. *Toimub politseireid „Kõik puhuvad“, mootorsõiduki juhile antakse sõiduki peatamise märguanne, juht puhub indikaatorvahendisse ja indikaatorvahend annab tulemuseks 0,0 mg/L (riiklik järelevalve).*

Näide 2. *Toimub politseireid „Kõik puhuvad“, mootorsõiduki juhile antakse sõiduki peatamise märguanne, juht puhub indikaatorvahendisse (näit 0,24 mg/L), seejärel kasutatakse tõenduslikku alkomeetrit (lõplik mõõdetulemus 0,24 mg/L). Juhi suhtes alustatakse vääртеomenetlust (riiklik järelevalve läheb üle vääртеomenetluseks).*

Näide 3. *Mootorsõiduki juhi suhtes on alustatud vääртеomenetlust lubatud sõidukiiruse ületamise tõttu, samal ajal kontrollitakse sõiduki nõuetele vastavust järelevalvetoiminguna³⁶ (vääртеomenetlusega samal ajal toimub riikliku järelevalve menetlus).*

Näide 4. *Avaliku ürituse korraldaja suhtes on alustatud vääртеomenetlust tuleohutusnõuete rikkumise tõttu, kuna ehitises puudus ettenähtud arv evakatsiooniteid ja -pääse. Samal ajal kontrollib Päästeamet ehitises tulekustutite paigaldamise, tähistamise ja korrashoiu nõuete täitmist (vääртеomenetlusega samal ajal toimub riikliku järelevalve menetlus).*

Kui üks menetlus kasvab üle teiseks menetluseks ja/või need kulgevad (edasi) paralleelselt, on oluline menetluste algusaja kindlaksmääramine. Kui näiteks järelevalvemenetlus läheb üle vääртеomenetluseks, siis on oluline vääртеomenetluse algusaja määramine, kuna sellest hetkest peab ametnik juhinduma vääртеomenetlust reguleerivatest

31 Riigikohtu 06.12.2007. a otsus nr 3-3-1-65-07, punkt 13

32 Riigikohtu 06.12.2007. a otsus nr ~~3-1-1-65-07~~, punkt 17.

33 Korrakaitseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 10.

34 Kärner, M. Mõned korrakaitseadusega kaasnenud muudatused kriminaalmenetluses: järelevalve- ja süüteomenetluse piiritlemisprobleem. *Juridica VI*, 2014, lk 474.

35 Seda on tõdenud ka Riigikohus ning märkinud lisaks, et sageli kulgevad järelevalve- ja vääртеomenetlus samal ajal ning võimalik on ka olukord, kus vääртеomenetluse alustamisel järelevalvemenetlus jätkub, vt: Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr ~~3-3-1-75-11~~, punkt 15.

36 Vt ka: Riigikohtu 10.01.2008. a otsus nr ~~3-3-1-65-07~~, punkt 17: „Kohus peab aga vajalikuks täiendavalt nentida, et ka vääртеomenetluse alustamisel võib järelevalvemenetlus jätkuda. Vääртеomenetluse alustamine näiteks seoses sõiduki juhi poolt lubatud sõidukiiruse ületamisega ei ole takistuseks järelevalvetoiminguna sõiduki nõuetele vastavuse kontrollimisel jne.“

sätetest. Olukord võib ametniku jaoks muutuda veel keerukamaks siis, kui tal on samal ajal nii riikliku järelevalve läbiviimise pädevus kui ka väärteo menetlemise pädevus ning kohaldatakse meetmeid, millel on topelfunktsioon.

Topelfunktsiooniga meetmete puhul on „tegemist riikliku järelevalve ja ohutõrje meetmega, mida kasutatakse süüteomenetluses ka süüteomenetluslike eesmärkide saavutamiseks, milleks on süüteomenetluses tõendusteabe kogumine ja selle säilimise tagamine”.³⁷

Topelfunktsiooniga meetmeks on:³⁸

1. meede, mille aluseks olev volitusnorm on rakendatav nii riikliku järelevalve kui ka süüteomenetluses (nt viibimiskeeld – KorS § 44 ja KrMS § 140²);
2. sarnane meede, mis on sätestatud nii korrakaitse- kui ka süüteomenetluse regulatsioonis (nt isiku kinnipidamine – KorS § 46, VTMS § 44, KrMS § 217; isikusamasuse tuvastamine – KorS § 32, KrMS § 140¹).

Riigikohus on juhtinud samuti tähelepanu, et arvesse tuleb võtta ka seda, et nii järelevalvemenetlus kui ka väärteomenetlus võivad sisaldada sisu poolest sarnaseid või ka nime poolest kattuvaid toiminguid.³⁹ Seega lisaks eelnevale veel näiteks vaatlus, küsitlemine/ülekuulamine, isiku läbivaatus, valdusesse sisenemine/läbiotsimine.

Oluline on siinkohal meeles pidada aga seda, et **kui sarnaste volituste rakendamist seaduses ette nähtud ei ole, siis saab olla tegemist üksnes kas riikliku järelevalve meetmega või süüteomenetluse meetmega ning lähtutakse sellest, millises regulatsioonis see meede sätestatud on ja millist eesmärki see meede kannab.**⁴⁰

1.2. Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eristamise teooriad

Nagu eelnevalt käsitletud, ei too eri menetluste, nagu järelevalvemenetluse ja süüteomenetluse eristamine, endaga kaasa seda, et need ei võiks üksteisega kattuda või kasvada ühest menetlusest üle teiseks menetluseks, näiteks riikliku järelevalve menetlusest saab süüteomenetlus või vastupidi.⁴¹ Riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eristamise aluseks võivad olla järgmised teooriad:⁴²

- menetluse eesmärgi teooria – sellest lähtub korrakaitseseadus;
- menetluse eeldamise teooria – seda võib tuletada Riigikohtu praktikast;
- nn raskuspunkti teooria – seda kasutatakse Saksa õigusdogmaatikas⁴³;
- paralleelsete menetluste teooria – pakub välja J. Jäätma oma doktoritöös⁴⁴.

1.2.1. Menetluse eesmärgi teooria

Korrakaitseseaduses on välja toodud põhimõte, mille kohaselt **tegevuse õigusliku aluse valiku riikliku järelevalve menetluse või süüteomenetluse vahel määrab meetme objektiivne eesmärk.**⁴⁵ Ehk teisisõnu, esmalt tuleb kindlaks määrata, mis on konkreetse meetme eesmärk, kas preventioon (ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korrariikumine) või repressioon (koosseisupärase teo toime pannud isiku väljaselgitamine,

37 Jäätma, J. 2015, lk 61.

38 *Ibid*, lk 67.

39 Riigikohtu 10.01.2008. a otsus nr 3-3-1-65-07, punkt 17.

40 Jäätma, J. 2015, lk 69.

41 *Ibid*, lk 62.

42 *Ibid*, lk 65

43 Vt iseseisvalt lähemalt: Jäätma, J. 2015, lk 72–73.

44 Vt iseseisvalt lähemalt: Jäätma, J. 2015, lk 72–74.

45 Korrakaitseseadus, § 1 lõige 4.

tabamine ja karistamisotsuse tegemine). Kui see on ilmne, siis on tegemist kas riikliku järelevalve meetmega või süüteomenetluse toiminguga ning juhinduda tuleb vastava menetluse regulatsioonist.

Näide 1. *Suur Saksa lambakoer pääseb oma territooriumilt aiaaugu kaudu tänavale ja hirmutab inimesi. Tegemist on korrariikkumisega, kuna koera omanik peab tagama, et koer ei pääseks oma territooriumilt välja ega ohustaks teiste inimeste või loomade elu ja tervist. Eesmärgipärane on menetleja (kas valla- või linnavalitsuse ametniku) suuline ettekirjutus koeraomanikule, kohustades teda koera viivitamata panema rihma otsa või parandama aiaaugu (menetluse eesmärk on korrariikkumise lõpetamine).*

Näide 2. *Väike koer pääses oma territooriumilt lahti unustatud väravast tänavale. Tänaval kõndinud mees märkas vabalt jalutavat koera ja lõi teda kogu jõust jalaga, mille tagajärjel koer suri. Kirjeldatud juhtumil on menetleja eesmärk (tahe) isiku karistamine.*

Ka Riigikohus on leidnud, et menetlustoimingu kvalifitseerimisel järelevalve- või väärteotoiminguks saab juhinduda menetlustoimingu eesmärgist.⁴⁶ Samas on aga Riigikohus nentunud seda, et **pelgalt menetlustoimingu eesmärgi arvestamine pole piisav**: „Üks ja sama toiming võib teenida erinevaid õiguspäraseid eesmärke ning kohalduda nii järelevalve- kui ka väärteomenetluses. Oluline on ka menetleja tegelik tahe ja selle avaldamine. Väärteomenetluses võib selleks olla isiku teavitamine alustatud väärteomenetlusest ja talle õiguste selgitamine. /.../ Menetlustoimingute kvalifitseerimisel pole seetõttu võimalik lähtuda ühest kindlast piiritlemiskriteeriumist.”⁴⁷ Ka korrakaitseaduse eelnõu seletuskirjast tulenevalt tuleb teha kindlaks, kumba eesmärki objektiivselt vastava abinõu rakendamine teenis keskmise objektiivse järelevalveametniku seisukohalt.⁴⁸ Ühtlasi on vajalik lähtuda sellest, mis oli meetme rakendajale meetme rakendamise alustamisel teada (nn *ex ante* vaatluspunkt).

Riigikohus on oma praktikas käsitlenud näiteks sõiduki peatamist ning juhi ja kaassõitja dokumentide kontrollimist järelevalvetoimingutena „mille käigus järelevalvet teostav ametnik kogub täiendavat ja vajalikku teavet õiguserikkumise tunnuste kohta, mis on vajalik ka selleks, et sedastada väärteomenetluse aluse esinemist ja otsustada väärteomenetluse alustamise üle”.⁴⁹ Riigikohtu hinnangul ongi kehtiva õiguse pinnalt paljudel juhtudel isiku tegevuses väärteomenetluse alustamiseks piisavate asjaolude tuvastamine võimalik üksnes järelevalvemenetluses.⁵⁰ Riigikohus on rõhutanud, et „paljudel juhtudel (on) isiku tegevuses väärteomenetluse alustamiseks piisavate asjaolude tuvastamine võimalik üksnes järelevalvemenetluses ning vastavate järelevalvevolituste kasutamise kaudu. Teistsugune lähenemine, st seisukoht, et sõiduki peatamine ja isikute dokumentide kontrollimine on võimalik üksnes väärteomenetluse raamides, muudaks järelevalvetegevuse sisutuks. Eeltoodu ei välista aga politsei ametniku võimalust alustada koheselt väärteomenetlust juhul, kui väärteo toimepanemise kahtlus on piisavalt põhjendatud”.⁵¹

Riigikohus on ka ise tõdenud, et piiri tõmbamine järelevalvemenetluse lõppemise ja väärteomenetluse algamise puhul on sageli keeruline.⁵² Riigikohus on oma praktikas leidnud, et riikliku järelevalve teostamisega ei olnud tegemist olukorras, kus menetlejad sisenesid garaažiboksi, kuna kahtlustasid, et selle valdaja oli rikkunud alkoholiseaduse ja tubakaseaduse nõudeid.⁵³ Seda põhjusel, et „kahtlust, et isik on pannud toime süüteo, ei kontrollita järelevalvemenetluses, vaid vastavalt rikkumise iseloomule kas väärteo- või kriminaalmenetluses”.⁵⁴ Samas hilisemas lahendis on Riigikohus rõhutanud seda, et „mitte igasugune kahtlus ei saa anda alust isiku suhtes väärteomenetluse alustamiseks, vaid selline kahtlus peab olema piisavalt põhjendatud ning tuginema menetleja käsutuses olevale teabele. Praeguses asjas oleks sõiduki peatamisel väärteomenetlusest alust rääkida näiteks

46 Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr 3-3-1-75-11, punkt 16.

47 *Ibid*, punkt 16.

48 Korrakaitseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 11.

49 Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr 3-3-1-75-11, punkt 17; Riigikohtu 7.04.2014. a otsus nr 3-1-1-22-14, punkt 7.2.

50 Riigikohtu 07.04.2014. a otsus nr 3-1-1-22-14, punkt 7.2.

51 Riigikohtu 10.01.2008. a otsus nr 3-3-1-65-07, punkt 17, Riigikohtu 7.04.2014. a otsus nr 3-1-1-22-14, punkt 7.2.

52 Riigikohtu 07.04.2014. a otsus nr 3-1-1-22-14, punkt 7.3.

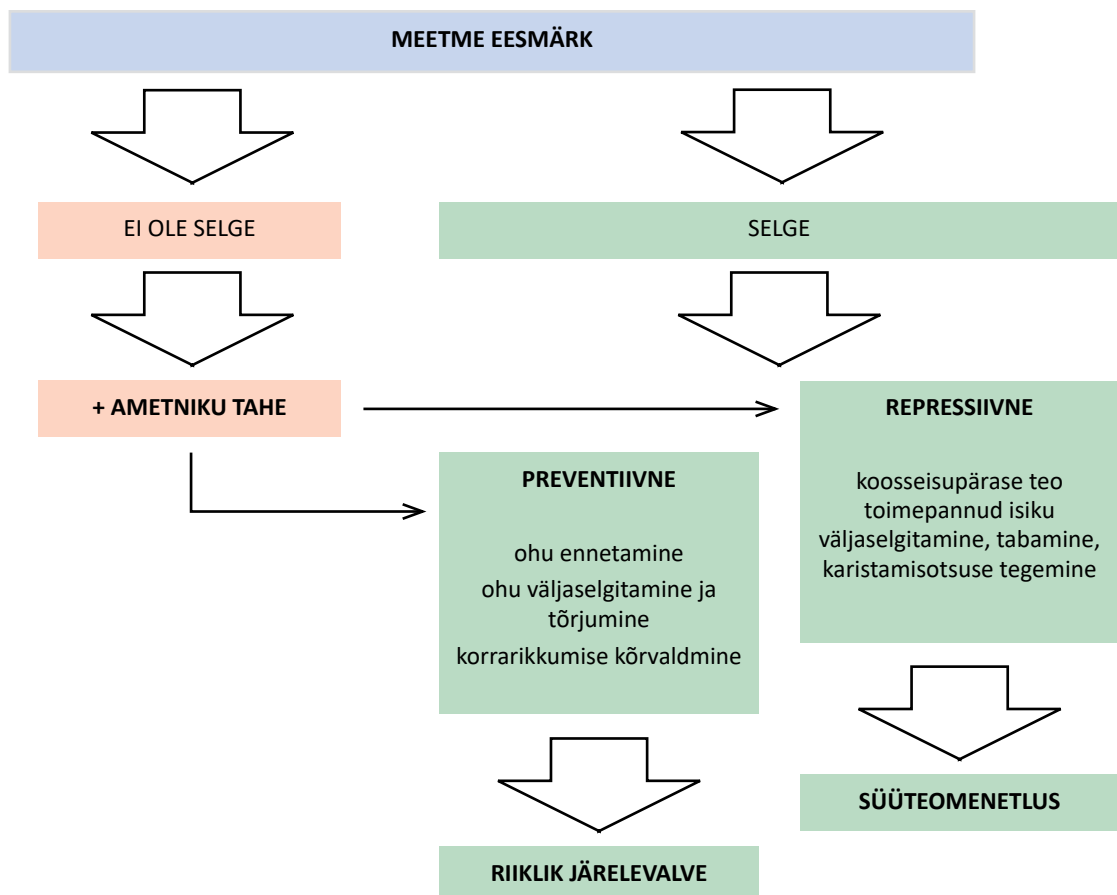
53 Riigikohtu 27.03.2006. a otsus nr 3-1-1-157-05, punktid 7–9.

54 *Ibid*, punkt 7.

olukorras, kus politsei kasutuses oleks olnud antiradari avastamist võimaldav seade, mis andnuks märku antiradari paiknemisest /.../ sõidukis. Kõnealusel juhul tugines politsei aimdus väärteo toimepanemise kohta üksnes nende varasemale kogemusele, mille puhul väärteomenetluse alustamiseks piisavast kahtlusest veel rääkida ei saanud. Seega teostas politsei /.../ sõidukit peatades liiklusjärelvalvet /.../”.⁵⁵ Viimati nimetatud lahendis jõudis Riigikohus järelduseni, et sõiduauto peatamine ei olnud käsitletav väärteomenetluse toiminguna ning seetõttu ei tulnud isiku ja sõiduki läbivaatusel juhinduda väärteomenetluse seadustikust. Politseiametnikud viisid läbi järelvalvemenetlust kuni antiradari leidmiseni ning isiku ja sõiduauto läbivaatus olid sel juhul käsitletavad riikliku järelvalve meetmetena. Pärast sõidukist antiradari leidmist alustas politsei ka väärteomenetlust.

Oluline on rõhutada, et “menetluse valik ei saa sõltuda üksnes ametniku subjektiivsest hinnangust ega soovidest, mis põhinevad tema elukogemusel, teadmistepagasil vm isikuomadustel, vaid piiritlemine peab toimuma võimalikult objektiivsel ja ühtsel alusel. /.../ Kui menetluse liik sõltuks üksnes ametniku otsusest, võimaldaks see ametnikul näiteks süüteomenetluse eesmärgi saavutamiseks valida riikliku järelvalve menetluse ja seal kohaldatava meetme.”⁵⁶ Seetõttu tuleb esmalt ikkagi hinnata seda, millisel eesmärgil on meetet rakendatud (preventiivsel või repressiivsel), ning menetleja tahet ja selle avaldumist tuleks käsitleda abiargumendina – **ametniku tahe võetakse arvesse eesmärgi sisustamisel.**⁵⁷

Kokkuvõtvalt: arvestades korrakaitse seaduses sätestatud ja Riigikohtu praktikast tulenevat, **tuleb alati esmaseks aluseks võtta meetme objektiivne eesmärk ja objektiivse eesmärgi ebaselguse korral tuleb eesmärgi sisustamisel võtta arvesse ametniku tahet ja selle avaldumist.**⁵⁸

Joonis 2. Menetluse eesmärgi teooria ja meetme eesmärgi määramine

55 Riigikohtu 07.04.2014. a otsus nr 3-1-1-22-14, punkt 7.3.

56 J. Jäätma. 2015, lk 67.

57 *Ibid*, lk 67.

58 Korrakaitse seaduse kommenteeritud väljaanne, § 1 lõige 4 kommentaar 4.

1.2.2. Menetluse eeldamise teooria

Alati ei ole aga meetme eesmärk üheselt selge ja kindlaksmääratav ning seetõttu **võib konkreetses elulises olukorras eelduse seadmise kaudu järeldada riikliku järelevalve menetlust või süüteomenetlust.**⁵⁹

Korraldatseseaduse eelnõu seletuskiri ütleb, et kui ei ole võimalik kindlaks teha, kas meetmel oli preventiivne või repressiivne eesmärk, tuleb vaadata, kas meetme üht eesmärki võib pidada teise suhtes ülekaalukaks. Kui eristub ülekaalukas eesmärk, siis tuleb lähtuda sellest.⁶⁰ Kui üks eesmärk ei ole teisest kaalukam, siis tuleb meede lugeda selle menetluse meetmeks, mille järgi on see õiguspärane.⁶¹

Seega on siinkohal põhiküsimus, millisele menetlusele anda prioriteetsus. Saksa õigusruumis ollakse seisukohal, et eelkõige on oluline õigushüve ennetav kaitsmine, mistõttu tuleb esmalt tõrjuda oht ja alles seejärel keskenduda süüteomenetlusele.⁶² Riigikohtu praktikast võib praegu järeldada seda, et riikliku järelevalve eeldamine ei ole välis-
tatud.⁶³ Kõnealuses kohtuasjas ei olnud võimalik väärteomenetluse täpset algusaega ja seda markeerivat esimest menetlustoimingut üheselt kindlaks määrata, kuna vaidlustatud toimingute tegemisest oli möödas pikk aeg ning Riigikohus pidas sisuliselt selles konkreetses kohtuasjas võimalikuks riikliku järelevalve eeldamist. Samas on jõutud seisukohale, et kõnealune lahend iseenesest ei takista ka teistsuguse eelduse seadmist.⁶⁴

Menetluste eeldamise teooria kaudu ei pruugi menetluste eristamine olla päris üheselt kindlaksmääratav. Olukorra muudab keerukamaks ka see, et selles küsimuses on praegu vähe kohtupraktikat. Korraldatseseaduse kommenteeritud väljaande järgi on lahenduseks pakutud seda, et kui meetme eesmärgi väljaselgitamine ei ole võimalik või kui meede teenis kaht eesmärki (preventiivne ja repressiivne), **tuleks eelistada meetme adressaadi õiguste kaitse seisukohalt tema jaoks soodsamat lahendust.**⁶⁵

Siinkohal tuleb aga meeles pidada seda, et nii menetluse eesmärgi teooria kui ka menetluse eeldamise teooria eesmärk on riikliku järelevalve menetluse ja süüteomenetluse eristamine.⁶⁶ Samas on võimalik ka olukord, kus riikliku järelevalve menetlus ja süüteomenetlus toimuvad paralleelselt. Sellisel juhul tuleb järgida ka mõlema menetluse reegleid.

59 Jäätma, J. 2015, lk 69–70.

60 Korraldatseseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 12; Vrdl: raskuspunkti teooria: Jäätma, J. 2015, lk 72–73.

61 Korraldatseseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, lk 12.

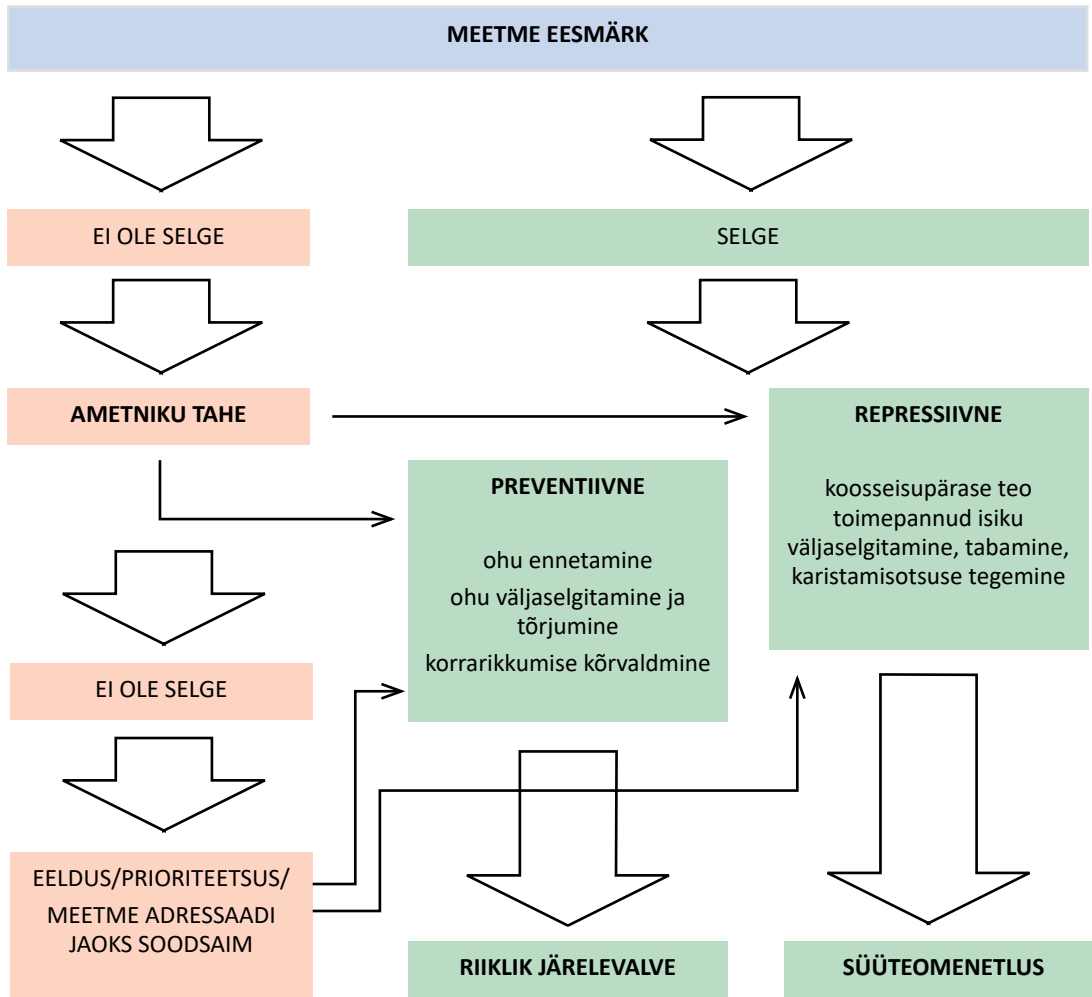
62 Jäätma, J. 2015, lk 70; nt pantvangi võetud isiku elu päästmist loetakse olulisemaks kui pantvangistaja vahistamist.

63 Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr [3-3-1-75-11, p18-19](#): „Kuivõrd eeltoodust tulenevalt kulgesid väärteo- ja järelevalvemenetlus samal ajal, võisid kahjunõude aluseks olevad toimingud olla tehtud nii järelevalve- kui ka väärteomenetluses. Tuvastatud asjaoludest ei ole muuhulgas võimalik selgelt järeldada, kas ja millal üldse järelevalvemenetlus lõppes. Arvestades vaidlustatud toimingute tegemisest möödunud pikka ajavahemikku ning füüsilise jõu kasutamist dokumenteerivate piisavate menetlusdokumentide puudumist, ei pea üldkogu praeguse asja lahendamisel enam füüsilise jõu kasutamise täpset menetluslikku piiritlemist võimalikuks. Kohtuasja materjalidest, sh väärteoasja toimikust, nähtuvalt kasutati kaebaja suhtes füüsilist jõudu mitmel korral ning seda võidi teha nii järelevalve- kui ka väärteomenetluses. Nimetatud asjaoludest tulenevalt on omakorda ülimalt keeruline määrata, millise vahetu sunni kasutamise käigus, millises konkreetses menetluses ja ulatuses kaebajale kahju tekitati. Praeguses olukorras, kus ei ole võimalik mõistlikult eristada, milline osa kahjust tekitati järelevalvemenetluse (haldusmenetluse) ja milline väärteomenetluse toimingutega, peab üldkogu võimalikuks kohaldada haldusmenetluse toimingute suhtes kehtivat kahju hüvitamise regulatsiooni (RVastS §-d 7 ja 9).”

64 Vt: Jäätma, J. 2015, lk 71.

65 Korraldatseseaduse kommenteeritud väljaanne, § 1 lõige 4 kommentaar 4.

66 Vt ka: Jäätma, J. 2015, lk 73.

Joonis 3. Menetluse eesmärgi ja menetluse eeldamise teooria

2. NÄIDISKAASUSED RIIKLIKU JÄRELEVALVE MENETLUSE JA SÜÜTEOMENETLUSTE PIIRITLEMISE KOHTA

Kaasus 1. Lubatud sõidukiiruse ületamine mootorsõiduki juhi poolt

Politseiametnikud Siim ja Sander tegid Tallinnas Lille tänaval liiklusjärelvalvet ning kontrollisid, kas sõidukijuhid järgivad suurima lubatud sõidukiiruse nõuet. Politseiametnik Siim mõõtis sõidukite sõidukiirust laserkiirusmõõturiga. Kell 6.10 tuli Tulbi tee poolt sõiduauto Opel, mille sõidukiiruseks mõõtis politseiametnik Siim 40 km/h (43 +/- 3 km/h). Lille tänaval paikneb mitu reguleerimata ülekäigurada ning tänava ääres on kortermajade elanike sõidukite parkimiskohad, kuid hetkel ei viibinud tee ääres teisi liiklejaid. Sellel teelõigul oli lubatud suurim sõidukiirus 30 km/h. Politseiametnik Siim andis sõidukijuhile märguande sõiduki peatamiseks ja palus juhil esitada kontrollimiseks dokumendid.

Dokumentide kontrollimise käigus selgus, et sõidukit juhtis 20-aastane Aksel. Aksel selgitas, et viis oma lapse lasteaeda ja lasteaias läks plaanitud rohkem aega, mistõttu hakkas ta tööle hiljaks jääma ja ületas seetõttu kiirust. Politseiametnik otsustas piirduda suulise ettekirjutusega (hoiatusega) ja väärteomenetlust mitte alustada.

Liiklusjärelvalve on riiklik järelvalve liikluse ja maastikusõidukite liikumise üle (LS § 2 punkt 28¹) ja liiklusjärelvalve tegemine on politseiametnike pädevuses (LS § 193 lõige 1). Kooskõlas korrakaitseadusega võib liiklusjärelvalve eesmärgiks seega pidada liikluses ohu ennetamist, ohu väljaselgitamist ja ohu tõrjumist või korrarikkumise kõrvaldamist (vt KorS § 2 lõige 1).

Kooskõlas uurimispõhimõttega lasub politseiametnikel kohustus selgitada välja asjas tähtsust omavad asjaolud ja koguda tõendeid omal algatusel. Kiirusmõõturi näit tõendab asjaolu, et kiirust on ületatud. Nõuded kiirusmõõturi ja kiirusmõõtesüsteemi mõõteprotseduurile on reguleeritud Vabariigi Valitsuse määrusega.⁶⁷ Mõõtmise tulemusel kiirusmõõturi ekraanile ilmuv lugem säilitatakse kiirusmõõturi mälus, kui see on tehniliselt võimalik. Mõõtetulemust ei pea protokollima, kui mõõtetulemuse saamise aeg, koht, saamise viis, tehjolud või muud haldusmenetluse seaduses või määruuses esitatud andmed on riikliku järelvalve käigus foto- või videosalvestatud ning salvestiselt nähtuvad.⁶⁸

Kuna sõidukijuht ületas lubatud sõidukiirust, andis politseiametnik Siim sõidukijuhile sõiduki peatamise märguande. Haldusorgani initsiatiivil algatatud haldusmenetlus algab menetlusosalise suhtes kas menetlusosalise teavitamisega menetlusest või esimese menetlustoimingu sooritamise (HMS § 35 lõige 1 punktid 2 ja 3). Haldusmenetluses on oluline eristada menetlustoiminguid toimingutest, mis on reguleeritud haldusmenetluse seaduse

67 Vt: Vabariigi Valitsuse 16.06.2011. a määrus nr 78 „Nõuded kiirusmõõturi ja kiirusmõõtesüsteemi mõõteprotseduurile ning mõõtetulemuste töötlemisele”.

68 Vt: Vabariigi Valitsuse 16.06.2011. a määrus nr 78 „Nõuded kiirusmõõturi ja kiirusmõõtesüsteemi mõõteprotseduurile ning mõõtetulemuste töötlemisele”, § 10.

8. peatükis. Menetlustoimingu legaaldefiniitsioon haldusmenetluse seaduses puudub. Menetlustoimingutena võib mõista selliseid tegevusi, mille sisuks on mõne teise haldusotsuse ettevalmistamine.⁶⁹ Näiteks võib menetlustoimingutena nimetada tõendite kogumist, menetlusosalisele kutse saatmist ja protokoll koostamist. Menetlustoiming erineb haldusmenetluse seaduse 8. peatükis sätestatud toimingust selle poolest, et menetlustoiminguna on käsitletavat üksnes teatud osa haldusorgani rohketest toimingutest – nimelt see osa, mille sooritamine on tarvilik konkreetse haldusmenetluse läbiviimiseks.⁷⁰ Kirjeldatud juhtum on esimene menetlustoiming, millega algas sõidukijuhi suhtes liiklusjärelvalve menetlus, sõidukijuhile peatumise märguande andmine. Toiming on seevastu haldusorgani tegevus, mis ei ole õigusakti andmine ja mida ei sooritata tsiviilõigussuhtes (HMS § 106 lõike 1 järgi). Toiminguteks peetakse kõiki selliseid asutuste meetmeid, mis ei kujuta endast õigusakti andmist, s.o tahteavaldust õiguste või kohustuste tekitamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks.⁷¹

Algatatud järelvalvemenetluse edasiseks läbiviimiseks on politseiametnikel vajalik end menetlusosalisele arusaadavalt esitleda ja selgitada peatamise põhjuseid (KorS § 11 lõige 1). Selleks et juht saaks veenduda, et ta on ületanud lubatud piirkiirust ja kiirust on politsei poolt realselt mõõdetud, on vajalik sõidukijuhile näitu tutvustada. Mõõtmistulemuse näitamine võimaldab juhil veenduda, et väidetud kiirust on mõõdetud. Selleks et selgitada välja kiirust ületanud isik (menetlusosaline), on vajalik sõidukijuht kindlaks teha. Isiku võib isiku teadmisel tuvastada kehtiva isikut tõendava dokumendi alusel, see tähendab teha kindlaks isiku nime ja isikukoodi, kui see on vajalik ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või korrariikumise kõrvaldamiseks (KorS § 32 lõige 1). Isikusamasuse kindlakstegemiseks võib politsei nõuda sõidukijuhilt juhiluba (KorS § 32 lõige 3). Samas ei ole Eesti piires väljastatud juhiloa kaasas kandmine kohustuslik, kui juhil on kaasas isikut tõendav dokument (LS § 88 lõige 2). Sellisteks dokumentideks võivad olla isikutunnistus, digitaalne isikutunnistus, elamisloakaart, Eesti kodaniku pass jt dokumendid (vt ITDS § 2).

Väärteomenetluse seadustikust tulenevalt on väärteo tunnuste ilmnemisel kohtuväline menetleja kohustatud alustama ja läbi viima väärteomenetluse, kui tegu ei ole kohtuvälise menetleja veendumuse kohaselt vähetähtis või puuduvad väärteomenetluse seadustiku §-s 29 sätestatud väärteomenetlust välistavad asjaolud (VTMS § 3¹ lõige 1). Seega lihtsustatult öelduna peab ametnik leidma vastused järgmistele küsimustele.

- Kas konkreetses elulises juhtum on ilmnunud väärteo tunnused?
- Kas leidub mõni väärteomenetlust välistav asjaolu?
- Kas tegemist on vähetähtsa väärteoga?
- Kas tuleb alustada menetlust või võib menetluse jätta alustamata?

Selles juhtum on väärteo tunnused olemas (lubatud sõidukiiruse ületamine). Kuivõrd väärteomenetluse seadustiku § 3¹ sätestab, et väärteo tunnuste ilmnemisel on väärteomenetluse alustamine ja läbiviimine kohustuslik juhul, kui puuduvad väärteomenetluse seadustiku §-s 29 sätestatud väärteomenetlust välistavad asjaolud, siis tuleb hinnata, kas on olemas mõni väärteomenetluse seadustiku §-s 29 sätestatud asjaolu. Kaasusest ei nähtu, et leiduks väärteomenetlust välistavaid asjaolusid.

Väärteo tunnuste ilmnemisel on üldjuhul menetluse alustamine ja läbiviimine kohustuslik (v.a kui leidub mõni menetlust välistav asjaolu). Sellest põhimõttest näeb väärteomenetluse seadustik erandi ning võimaldab kohtuvälisel menetlejal otsustada vähetähtsa väärteo korral, et väärteomenetlust ei alustata. Üldjuhul on asulasisesel teel suurim lubatud sõidukiirus 50 km/h (LS § 15 lõike 1 punkt 2), kuid seda võib vähendada, kui see on vajalik ohutuse tagamiseks ja/või olenevalt liiklus- ja teeoludest (LS § 15 lõige 5). Kaasusest nähtub, et sellel teelõigul paiknevad

69 Aedmaa, A. jt. 2004. Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu Ülikooli kirjastus, lk 470.

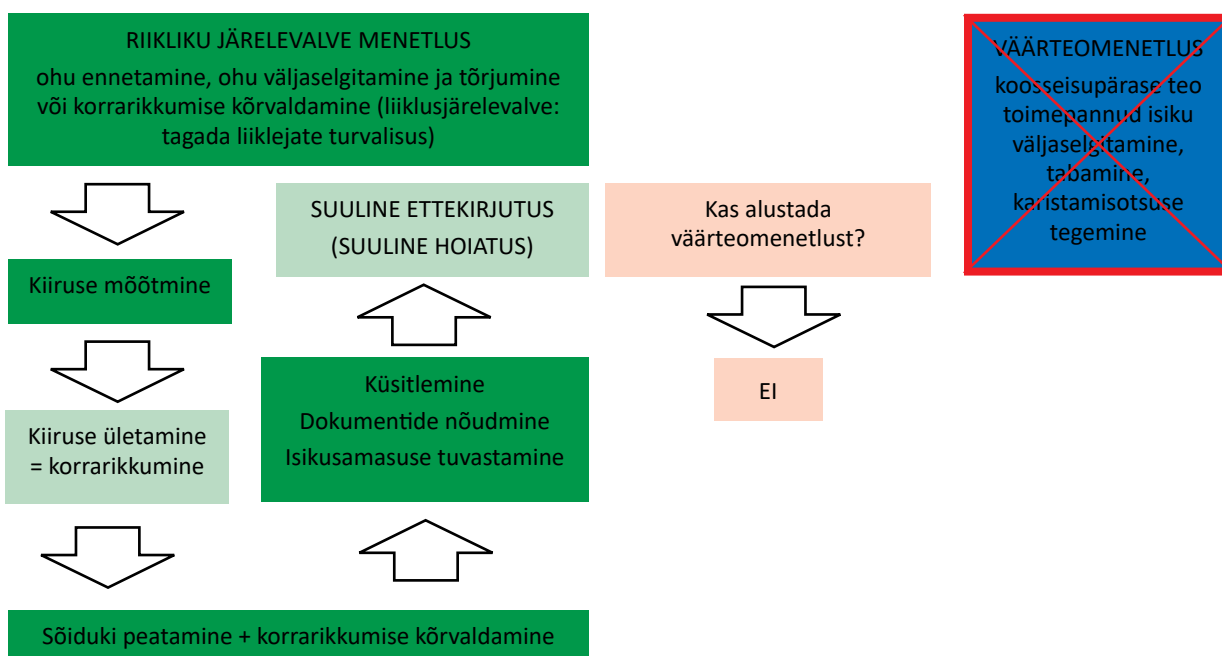
70 TlnRko, 24. november 2009, haldusasi nr 3-07-2252, punkt 10.

71 Selliseks tegevuseks võib olla näiteks vahetu sunni kasutamine (kumminuialööök, lask tulirelvast, kinnipidamine arestikambris ja vanglas, asja valdusest äravõtmine). Toimingute kohta käivad sätted puudutavad vaid säärseid tegevusi, mis lõpetavad haldusmenetluse. Näiteks alkoholi juures isiku kõrvaldamine sõiduki juhtimiselt lõpetab isiku suhtes liiklusjärelvalve menetluse. Vastavalt HMS § 107 võib toiminguga isiku õigustesse sekkuda vaid seaduse alusel, kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja kaalutlusreegleid järgides (HMS § 107). Menetlustoimingute läbiviimisel tuleb haldusorganil juhinduda haldusmenetluse üldpõhimõtetest ja konkreetselt nende kohta kehtivatest sätetest. Vt: Aedmaa, A. jt. 2004. Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu Ülikooli kirjastus, lk 470 jj.

reguleerimata ülekäigurajad jalakäijatele, samuti asuvad sõidutee ääres kortermajade parkimiskohad, mistõttu võib järeldada, et tegemist on teelõiguga, kus liiklejate ohutuse tagamiseks on piiratud sõidukite liikumiskiirust kuni 30 km/h. Kaasuses esitatud asjaoludest (teisi liiklejaid ei olnud, varahommik) nähtuvalt asus ametnik seisukohale, et tegemist on antud juhul vähetähtsa väärtetega, ning otsustas väärtetemenetlust mitte alustada ja piirduda suulise ettekirjutusega, millega lõpetatakse liiklusjärelvalvemenetlus.

Liiklusjärelvalve, mis on haldusmenetluse eriliik, lõpeb kas haldusakti teatavakstegemisega või toimingute sooritamisega (HMS § 43). Korrakaitseadus võimaldab üldmeetmena teha ettekirjutuse mis tahes ohu tõrjumiseks või korrariikkumise kõrvaldamiseks (KorS § 28 lõige 1). Korrakaitseaduse § 8 lõike 1 kohaselt tegutseb korrakaitseorgan riikliku järelvalvet teostades eesmärgipäraselt ja efektiivselt ning kohaldab õiguspärase kaalutluse piires riikliku järelvalve meetmeid paindlikult. Suulise ettekirjutusega (haldusakt) kohustatakse Akslit edaspidi mitte ületama lubatud sõidukiirust. Sellega lõpeb Aksli suhtes liiklusjärelvalve menetlus.

Kaasuse lahenduskaik skemaatiliselt

Kokkuvõtvalt

1. Kaasusest tulenevad meetmed, mida kohaldati riikliku järelvalve käigus:
 - kiiruse mõõtmine (LS § 196² lõike 1 punkt 10);
 - sõiduki peatamine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 45);
 - küsitlemine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 30);
 - dokumentide nõudmine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 30);
 - isikusamasuse tuvastamine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 32).
2. Kaasusest tulenevalt väärtetemenetlust ei alustatud ja väärtetemenetluse toiminguid ei tehtud.

Kaasus 2. Lubatud sõidukiiruse ületamine mootorsõiduki juhi poolt, kellel puudub vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus

Politseiametnikud Siim ja Sander tegid Tallinnas Lille tänaval liiklusjärelvalvet ning kontrollisid, kas sõidukijuhid järgivad suurima lubatud sõidukiiruse nõuet. Politseiametnik Siim mõõtis sõidukite sõidukiirust laserkiirusmõõturiga. Kell 6.10 tuli Tulbi tee poolt sõiduauto Opel, mille sõidukiiruseks mõõtis politseiametnik Siim 40 km/h (43 +/- 3 km/h). Lille tänaval paikneb mitu reguleerimata ülekäigurada ning tänava ääres on kortermajade elanike sõidukite parkimiskohad, kuid hetkel ei viibinud tee ääres teisi liiklejaid. Sellel teelõigul oli lubatud suurim sõidukiirus 30 km/h. Politseiametnik Siim andis sõidukijuhile märguande sõiduki peatamiseks ja palus juhil esitada kontrollimiseks dokumendid.

Dokumentide kontrollimise käigus selgus, et sõidukit juhtis 20-aastane Aksel. Aksel selgitas, et viis oma lapse lasteaeda ja lasteaias läks plaanitust rohkem aega, mistõttu hakkas ta tööle hiljaks jääma ja ületas seetõttu kiirust. Akslil puudus vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus. Akslil ei olnud varasemaid rikkumisi.

Politseiametnik Sander otsustas alustada väärteomenetlust ja kuulas Aksli menetlusaluse isikuna üle.

Selles kaasuses on Aksli suhtes läbiviidavad liiklusjärelvalve toimingud samad, mis esimeses kaasuses: kiiruse mõõtmine, sõiduki peatamine, dokumentide kontrollimine, isiku kindlakstegemine jne, kuid järelvalvemenetlus lõpeb toimingute sooritamisega. Täpsemalt on selleks toiminguks Aksli kõrvaldamine sõiduki juhtimiselt. Juht kõrvaldatakse juhtimiselt, kui tal puudub vastava kategooria mootorsõiduki juhtimisõigus (LS § 91 lõike 2 punkt 3). Enne kui sõidukijuht juhtimiselt kõrvaldatakse, on vajalik koostada juhtimiselt kõrvaldamise otsus, arvestades liikluseaduse § 91 lõikes 3 sätestatud, ning tutvustada seda sõidukijuhile, samuti tuleb selgitada otsuse ja toiminguga mittenõustumisel kasutatavaid õiguskaitsevahendeid. Sõiduk, mille juht on juhtimiselt kõrvaldatud, teisaldatakse valvega hoiukohta või politseiasutusse, kui kohapeal puudub võimalus anda sõiduk üle omanikule või valdajale (LS § 92 lõige 1). Sõiduki teisaldamise ja valvega hoiukohta paigutamise kohta koostatakse akt, mis peab sisaldama liikluseaduse § 92 lõikes 7 loetletud andmeid. Akt koostatakse kolmes eksemplaris, millest üks eksemplar jääb sõiduki hoiukohta paigutamise otsuse teinud ametiisikule, teine sõiduki paigutamist korraldanud ettevõtjale ja kolmas sõiduki hoiukohta (LS § 92 lõige 8).

Kuna on ilmnunud väärteo tunnused, kaasusest nähtuvalt väärteomenetlust välistavaid asjaolusid ei leidu ning ametniku veendumuse kohaselt ei olnud tegemist vähetähtsa väärteoga, on väärteomenetluse alustamine kohustuslik.

Väärteomenetlust alustatakse esimese menetlustoiminguga (VTMS § 58 lõige 1). Esimest menetlustoimingut tehakse selgitatakse menetlusalusele isikule tema õigusi ja kohustusi vastavalt väärteomenetluse seadustikule (VTMS § 58 lõige 2). See säte laieneb juhtudele, kui esimest menetlustoimingut tehakse menetlusaluse isiku suhtes. Riikliku järelvalvemenetluse ja väärteomenetluse piiritlemise seisukohalt on väärteomenetluse algusaja määramine olulise tähtsusega, kuna menetlusaluse isiku õiguste ja kohustuste ulatus ja sisu on erinev võrreldes järelvalvemenetlusega.

Väärteomenetluse seadustik ei sätesta, milline on esimene menetlustoiming. Esimese vajaliku menetlustoiminguga otsustab ametnik, arvestades juhtumi asjaolusid. Riigikohus on rõhutanud, et väärteomenetluses lasub tõendamiskoormis süüdistusfunktsiooni kandjal, s.o kohtuvälisel menetlejal, kes peab tegema kõik võimaliku tõendite kogumiseks, seda nii menetlusalust isikut süüstavate kui ka õigustavate tõendite osas. See kohustus tuleneb süütuse presumptsiooni põhimõttest: keegi ei ole kohustatud oma süütust tõendama.⁷² Väärteomenetluses saab isiku karistamine tulla kõne alla üksnes juhul, kui väärtegu on tuvastatud seaduslike tõendite abil.⁷³ Selle kaasuse puhul oli esimene menetlustoiming väärteomenetluses menetlusaluse isiku ülekuulamine.

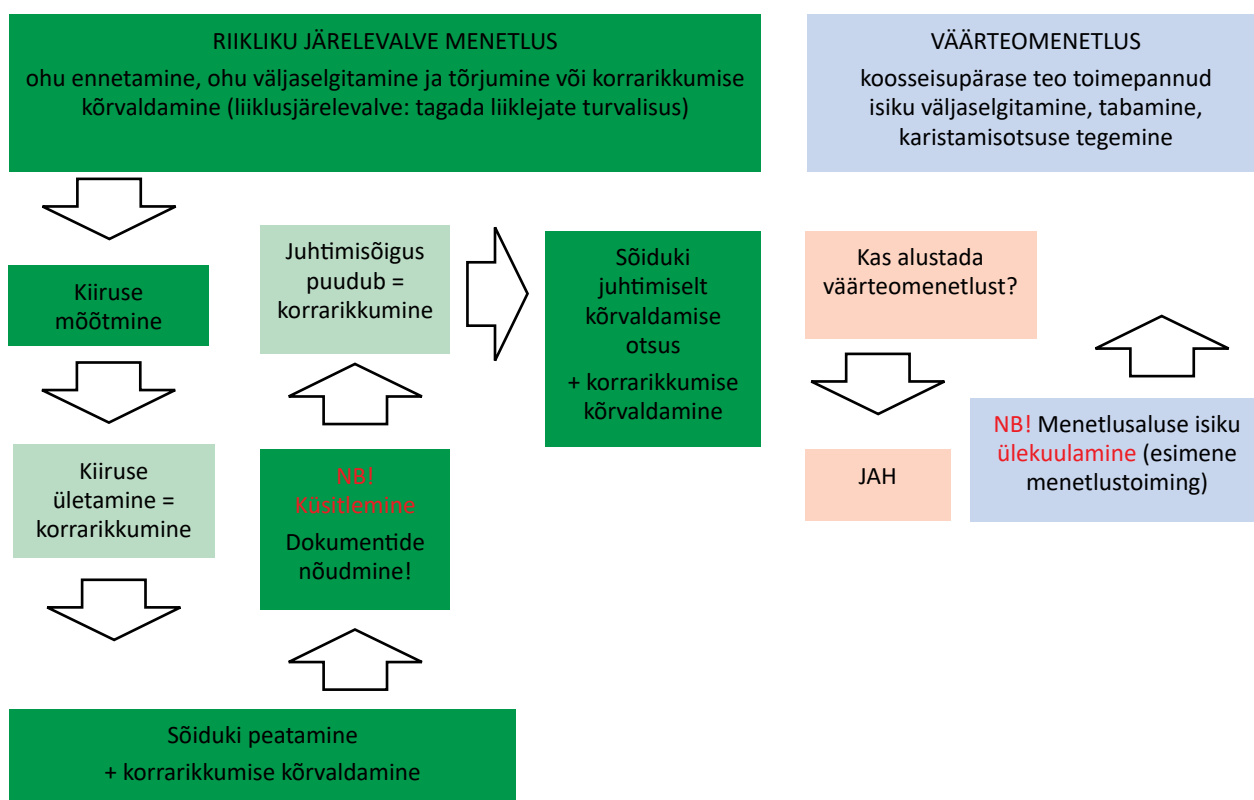
Selle kaasuse puhul on selgesti eristatavad kaks eri menetlust: riiklik järelvalve, mis lõppes sõiduki juhtimiselt kõrvaldamise otsuse tegemisega, ning väärteomenetlus, mis algas menetlusaluse isiku ülekuulamisega. Kaasuses

⁷² Riigikohtu 19.05.2005. a otsus nr 3-1-1-43-05, punkt 7, vt ka: Riigikohtu 08.10.2003. a otsus nr 3-1-1-105-03.

⁷³ Vt: Riigikohtu 20.11.2007. a otsus nr 3-1-1-72-07, punkt 8.

tuleb aga tähelepanu pöörata meetmetele, mis on oma olemuselt sarnased. Riikliku järelevalve menetluse käigus politseiametnik küsitles Akslit, väärteomenetluses aga politseiametnik kuulas üle Aksli. Kuigi need tegevused on sarnased, ei ole need samasisulised. Siinkohal saab lähtekohaks võtta põhimõtte, mille kohaselt tegevuse õigusliku aluse valiku riikliku järelevalve menetluse või süüteomenetluse vahel määrab meetme objektiivne eesmärk. Ehk teisisõnu tuleb kindlaks määrata, kas konkreetse meetme eesmärk on preventatsioon või repressioon. Küsitlemine riikliku järelevalve menetluses on oma olemuselt preventiivne meede, ülekuulamine väärteomenetluses on oma olemuselt repressiivne meede. Seega on küsitlemine riikliku järelevalve meede ja ülekuulamine väärteomenetluse toiming (vt joonis 2). Seega on nende kaasuste puhul ilmne, et esimesel juhul on tegemist riikliku järelevalve meetmega ja teisel juhul väärteomenetluse toiminguga ning juhinduda tuleb vastava menetluse regulatsioonist. Siinkohal on oluline meeles pidada erinevust, et tulenevalt väärteomenetluse seadustiku §-st 19 on menetlusalusel isikul õigus anda ütlusi, st ta peab alustatud väärteomenetluse puhul saama infot selle kohta, et tal on vastav õigus ning soovi korral on tal selles menetluses õigus keelduda ütluste andmisest. Haldusmenetluses on isikul aga kohustus kaasa aidata. Seetõttu on oluline eristada neid kaht, oma olemuselt sarnast, kuid eesmärgilt siiski erinevat meedet.

Kaasuse lahenduskäik skemaatiliselt

Kokkuvõtvalt

1. Kaasusest tulenevad meetmed, mida kohaldati riikliku järelevalve käigus:
 - kiiruse mõõtmine (LS § 196² lõike 1 punkt 10);
 - sõiduki peatamine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 45);
 - küsitlemine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 30);
 - dokumentide nõudmine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 30);
 - isikusamasuse tuvastamine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 32).

2. Kaasusest tulevad toimingud, mida tehti väärteomenetluse käigus:
 - menetlusaluse isiku ülekuulamine (VTMS § 56, § 65).
3. Küsitlemine ja ülekuulamine on oma olemuselt sarnased (topeltfunktsiooniga), aga neil on erinev eesmärk: küsitlemine on preventiivse ja ülekuulamine on repressiivse iseloomuga. Kuna meetme/toimingu eesmärk on ilmne, siis tuleb juhinduda vastava menetluse regulatsioonist: küsitlemisel riikliku järelevalve regulatsioonist ja ülekuulamisel väärteomenetluse regulatsioonist.
4. Isikusamasuse tuvastamine on meede, mida võib kohaldada nii riikliku järelevalve menetluses kui ka väärteomenetluses (topeltfunktsiooniga). Väärteomenetluse seadustikus ei ole viidet korrakaitseaduse §-le 32 (isikusamasuse tuvastamine), kuid kuivõrd kriminaalmenetluses on lubatud isikusamasust tuvastada (KrMS § 140¹) ja kriminaalmenetlus on n-ö juhtivaks menetluseks väärteomenetlusele, siis on lubatud tuvastada sama regulatsiooni järgi ka menetlusaluse isik. Kaasusest nähtuvalt tuvastati isik juba riikliku järelevalve käigus, seetõttu polnud vajalik isikut uuesti tuvastada väärteomenetluse alustamisel, kuna riiklikust järelevalvest kasvas välja väärteomenetlus.

Kaasus 3. Lubatud sõidukiiruse ületamine alkoholi tarvitanud mootorsõiduki juhi poolt, kellel puudub vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus

Politseiametnikud Siim ja Sander tegid Tallinnas Lille tänaval liiklusjärelevalvet ning kontrollisid, kas sõidukijuhid järgivad suurima lubatud sõidukiiruse nõuet. Politseiametnik Siim mõõtis sõidukite sõidukiirust laserkiirusmõõturiga. Kell 6.10 tuli Tulbi tee poolt sõiduauto Opel Astra, mille sõidukiiruseks mõõtis politseiametnik Siim 40 km/h (43 +/- 3 km/h). Lille tänaval paikneb mitu reguleerimata ülekäigurada ning tänava ääres on kortermajade elanike sõidukite parkimiskohad, kuid hetkel ei viibinud tee ääres teisi liiklejaid. Sellel teelõigul oli lubatud suurim sõidukiirus 30 km/h. Politseiametnik Siim andis sõidukijuhile sõiduki peatamise märguande ja palus juhil esitada kontrollimiseks dokumendid.

Dokumentide kontrollimise käigus selgus, et sõidukit juhtis 20-aastane Aksel, kellel puudus vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus. Aksel selgitas, et viis oma lapse lasteaeda ja lasteaias läks plaanitust rohkem aega, mistõttu hakkas ta tööle hiljaks jääma ja ületas seetõttu kiirust. Akslil ei olnud varasemaid rikkumisi.

Sõidukijuhiga vesteldes tundis politseiametnik Siim, et sõidukijuhi suust tuleb alkoholilõhna. Politseiametnik Siim küsis seepeale sõidukijuhilt, kas ta on tarvitanud alkoholi. Aksel selgitas, et eile oli ta sõbral Indrekul sünnipäev ja koos tarbiti õhtul alkoholi, kuid hommikul oli ta ennast normaalselt tundnud. Politseiametnik Siim kasutas indikaatorvahendit ja kontrollis sõidukijuhi väljahingatavas õhus alkoholi sisaldumist. Indikaatorvahendi reaktsioon oli 0,32 mg/L. Seejärel paluti sõidukijuhil tulla politseisõidukisse, et kontrollida tõendusliku alkomeetriga alkoholi sisaldumist sõidukijuhi väljahingatavas õhus. Tõendusliku alkomeetriga tuvastas politseiametnik Siim, et sõidukijuhi väljahingatavas õhus oli alkoholisisaldus 0,27 mg/L (0,32 +/- 0,05 mg/L). Nende tegevuste juures viibis ka politseiametnik Sander. Politseiametnik Sander selgitas sõidukijuhile, et tegemist on liikluseaduse rikkumistega.

Politseiametnik Sander otsustas alustada väärteomenetlust ja kuulas kõigepealt tunnistajana üle politseiametnik Siimu. Väärteoasja materjalide juurde võeti kiirusmõõteseadme kasutamise protokoll, indikaatorvahendi kasutamise protokoll ja tõendusliku alkomeetri kasutamise protokoll. Seejärel kuulas politseiametnik Aksli menetlusaluse isikuna üle.

Liikluseaduse § 69 lõikest 1 tulenevalt tuvastatakse joobeseisund või piirmäära ületamine korrakaitseaduses sätestatud korras. Liiklusjärelevalves on joobeseisundi/alkoholi piirmäära ületamise kindlakstegemisel ennetav eesmärk, kuna juhi kõrvaldamisega autost tõrjutakse oht nii tema enda kui ka kaasliiklejate suhtes. Korrakaitseaduse § 37 lõike 1 punkti 1 kohaselt võib politsei allutada sõidukijuhi või muu isiku joobeseisundi kontrollimisele ja tuvastamisele, kui on alust kahtlustada, et isik on toime pannud süüteo, mille koosseisuliseks tunnuseks on

joobeseisund, alkoholi piirmäära ületamine või narkootilise või psühhotropse aine või muu joovastava aine tarvitamine. Selles kaasuses toimub joobe tuvastamine / alkoholi piirmäära ületamise kontrollimine liiklusjärelvalves, kuna sõiduki juhti ei peatatud seetõttu, et politseil oli alust kahtlustada, et isik on toime pannud süüteo, mille koosseisuliseks tunnuseks on joobeseisund. Joobe kahtlus tekkis politseil hiljem, siis kui politseiametnik tundis juhi suust alkoholilõhna. Enne joobeseisundi kontrollimist on vajalik sõidukijuhile selgitada tema õigusi kooskõlas korrakaitseaduse § 38 lõikega 2 ning juhendada alkoholi joobe kontrollimisel korrakaitseaduse § 38 lõikest 3, mis sätestab: „Indikaatorvahendi kasutamisega ei või piirduda mootor-, õhu- või veesõiduki, raudteeveeremi või trammi ohutu liiklemise või käituseeskirja nõuete rikkumisega seotud süütegude toimepanemise kahtluse korral.” Kooskõlas korrakaitseaduse § 38 lõikega 3 ei või piirduda alkoholi joobe tuvastamisel indikaatorvahendi kasutamisega. Alkoholi joobe või piirmäära ületamine tuleb tuvastada kas kohapeal tõendusliku alkomeetriga või vereproovi uuringuga, mida teeb tervishoiuteenuse osutaja, kellega on sõlmitud vastav leping. Selleks et indikaatorvahendi näit oleks käsitletav järelvalves lubatud tõendina, on vajalik indikaatorvahendi kasutamise näit protokollida või dokumenteerida väljatrükina.⁷⁴

Politseiametnik Siim kontrollis indikaatorvahendi abil sõidukijuhi väljahingatavas õhus alkoholi sisaldumist. Indikaatorvahendi reaktsioon oli 0,32 mg/L. Seejärel paluti sõidukijuhil tulla politseisõidukisse, et kontrollida tõendusliku alkomeetriga alkoholi sisaldumist sõidukijuhi väljahingatavas õhus. Tõendusliku alkomeetriga tuvastas politseiametnik Siim, et sõidukijuhi väljahingatavas õhus oli alkoholisisaldus 0,27 mg/L (0,32 +/- 0,05mg/L). Nende tegevuste juures viibis ka politseiametnik Sander. Politseiametnik Sander selgitas sõidukijuhile, et tegemist on liikluseaduse rikkumistega. Liikluseaduse § 33 lõike 11 punkti 2 kohaselt on juhil keelatud joobeseisundis või alkoholi piirmäära ületavas seisundis juhtida sõidukit. Kui juht on alkoholi piirmäära ületavas seisundis või alkoholi joobes, on tegemist ohuga nii tema enda kui ka kaasliiklejate elule, tervisele ja varale ning ta tuleb liiklusest kõrvaldada. Liiklusest kõrvaldamisega (toimingu sooritamisega) lõpeb järelvalvemenetlus. Liikluseaduse § 91 lõike 2 punkti 2 kohaselt kõrvaldatakse juht sõidukijuhtimiselt, kui väljahingatavas õhus on alkoholi üle lubatud piirmäära. Enne kui sõidukijuht juhtimiselt kõrvaldatakse, on vajalik koostada juhtimiselt kõrvaldamise otsus, arvestades liikluseaduses § 91 lõikes 3 sätestatud, ning tutvustada seda sõidukijuhile, samuti tuleb selgitada otsuse ja toiminguga mittenõustumisel kasutatavaid õiguskaitsevahendeid.

Liiklusjärelvalves tuvastatud alkoholi piirmäära ületamine on oluline asjaolu süüteomenetluse algatamiseks, mis on suunatud isiku karistamisele. Sõltuvalt sellest, kui suur on juhi organismis alkoholisisaldus, otsustatakse, kas alustada kriminaalmenetlust või väärteomenetlust.⁷⁵ Politseiametnik Sander otsustas alustada väärteomenetlust ja kuulas kõigepealt tunnistajana üle politseiametnik Siimu.

74 Tuginedes siseministri 30. mai 2014. a määrusele nr 19 „Tõendusliku alkomeetri ja indikaatorvahendi kasutamise ning nende kasutamise dokumenteerimise kord”.

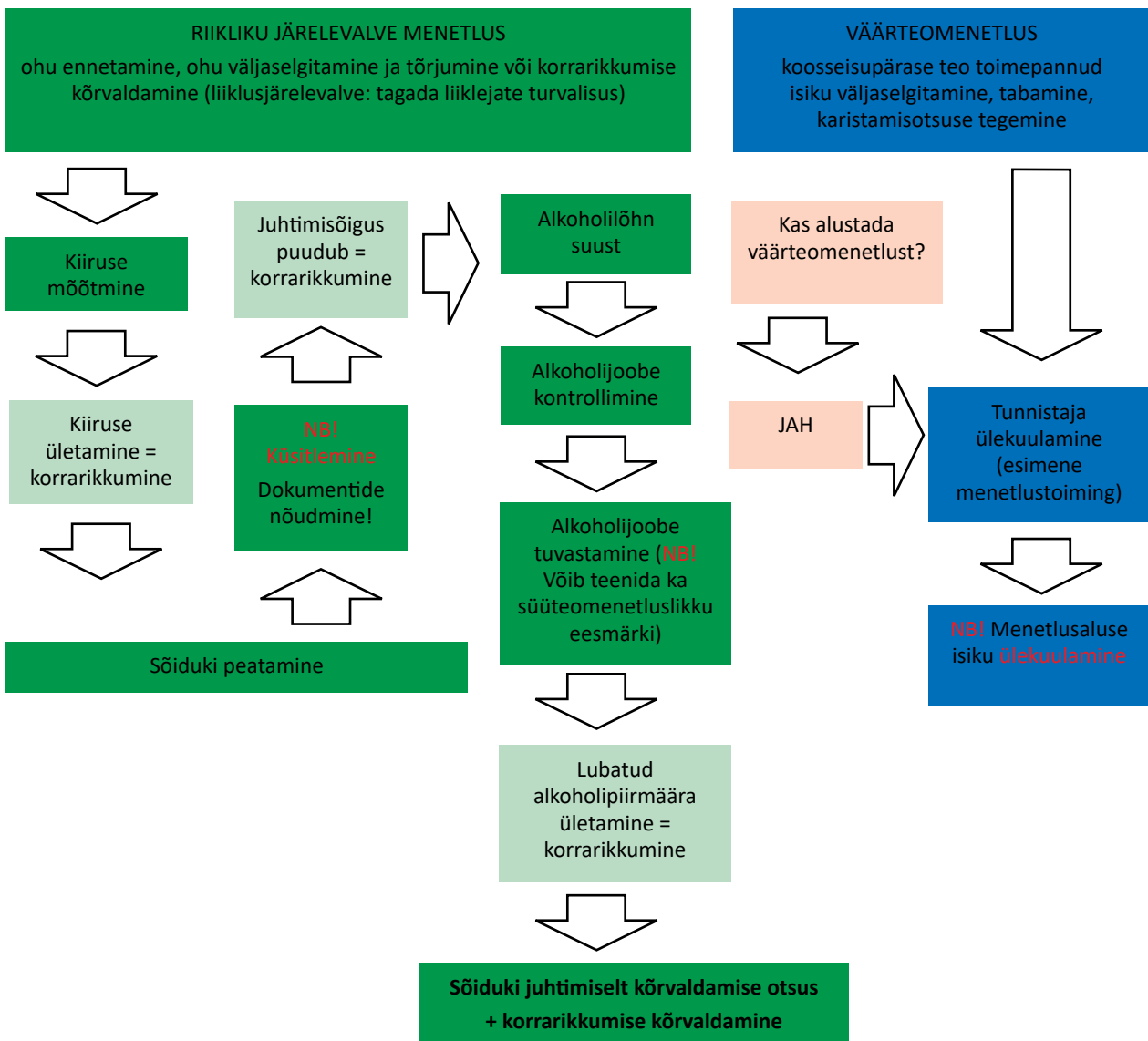
75 Vt: LS 224. Mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimine lubatud alkoholi piirmäära ületades

(1) Mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimise eest isiku poolt, kelle ühes grammis veres on alkoholisisaldus 0,20–0,49 milligrammi või kelle ühes liitris väljahingatavas õhus on alkoholisisaldus 0,10–0,24 milligrammi – karistatakse rahatrahviga kuni 100 trahviühikut või sõiduki juhtimisõiguse äravõtmisega kuni kuue kuuni.

(2) Sama teo eest isiku poolt, kelle ühes grammis veres on alkoholisisaldus 0,50–1,49 milligrammi või kelle ühes liitris väljahingatavas õhus on alkoholisisaldus 0,25–0,74 milligrammi – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, arestiga või sõiduki juhtimisõiguse äravõtmisega kuni kaheteistkümne kuuni.

/.../

Kaasuse lahenduskäik skemaatiliselt

Kokkuvõtvalt

1. Kaasusest tulenevad meetmed, mida kohaldata riikliku järelevalve käigus:

- kiiruse mõõtmine (LS § 196² lõike 1 punkt 10);
- sõiduki peatamine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 45);
- küsitlemine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 30);
- dokumentide nõudmine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 30);
- isikusamasuse tuvastamine (LS § 196¹ lõige 1, KorS § 32);
- alkoholijoobe kontrollimine ja tuvastamine (LS § 69 lõige 1, KORS § 37);
- sõiduki juhtimiselt kõrvaldamine (LS § 91).

2. Kaasusest tulevad toimingud, mida tehti väärteomenetluse käigus:

- tunnistaja ülekuulamine (VTMS § 2, KrMS § 68);
- menetlusaluse isiku ülekuulamine (VTMS § 56, § 65).

3. Kõsitlemine ja ülekuulamine on oma olemuselt sarnased (topelfunktsiooniga), aga neil on erinev eesmärk: kõsitlemine on preventiivne ja ülekuulamine on repressiivse iseloomuga. Kuna meetme/toimingu eesmärk on ilmne, siis tuleb juhinduda ka vastava menetluse regulatsioonist: kõsitlemisel riikliku järelevalve regulatsioonist ja ülekuulamisel väärteomenetluse regulatsioonist.
4. Isikusamasuse tuvastamine on meede, mida võib kohaldada nii riikliku järelevalve menetluses kui ka väärteomenetluses (topelfunktsiooniga). Väärteomenetluse seadustikus ei ole viidet korrakaitseaduse §-le 32 (isikusamasuse tuvastamine), kuid kuivõrd kriminaalmenetluses on lubatud isikusamasust tuvastada (KrMS § 140¹) ja kriminaalmenetlus on juhtivaks menetluseks väärteomenetlusele, siis on lubatud tuvastada sama regulatsiooni järgi ka menetlusalune isik. Kaasusest nähtuvalt tuvastati isik juba riikliku järelevalve käigus, seetõttu polnud vajalik isikut uuesti tuvastada väärteomenetluse alustamisel, kuna riiklikust järelevalvest kasvas välja väärteomenetlus.
5. Alkoholihoobe tuvastamine võib täita kaht eesmärki: ohutõrje ja sanktsioon. Alkoholihoobe tuvastamisega selgitatakse välja, kas juht on joobes või mitte. Kui juht on joobes, siis riikliku järelevalve menetluses on selle tagajärjeks juhi kõrvaldamine juhtimiselt (ohutõrje). Teiseks tagajärjeks on juhile süüteomenetluses kohaldatav sanktsioon.⁷⁶ Kirjeldatud kaasuses tuvastati joobeseisund riikliku järelevalve käigus, seetõttu ei ole vajalik väärteomenetluse alustamisel uuesti joobeseisundit tuvastada.

Kaasus 4. Korteris öisel ajal naabreid oluliselt häiriva müra tekitamine ning samas korteris teise isiku tervise kahjustamine ning valu tekitav keheline väärkohtlemine

10. oktoobril 2017 kella 02.40 ajal saabus politseile teade, et Tallinnas, Ristiku 10–2 korterist kostab juba pikka aega väga kõva muusikat ja inimeste karjumist. Väljakutsekohta jõudes lasid politseiametnikud korteri nr 2 ukse taga kella, kusjuures vali muusika kostis ka koridori, mida kuulsid politseiametnikud Andres ja Mart. Mõne aja möödudes avas ukse noor mees, kes tutvustas ennast Peetrina. Politsei teavitas kohaloleku põhjuse ja andis korralduse muusika vaiksemaks keerata. Peeter ei soovinud seda teha ja väitis, et tal on õigus oma korteris muusikat kuulata. Politseiametnik Mart kordas nõudmist ja kui Peeter taas ei reageerinud, tuli politseil korrariikumine kõrvaldada. Seda tegema asudes leidsid politseinikud toa põrandal lebava isiku, kellel oli pea ja nägu verine. Politsei küsimusele, kellega on tegemist ja mis temaga juhtus, vastas mees, et on Sulev ning et Peeter oli teda peksnud. Politseiametnik Mart küsis Peetrilt, et kas ta peksis Sulevit, ning Peeter vastas jaatavalt ja lisas, et Sulev oli selle ära teeninud. Sulev soovis suulises avalduses, et tema peksja suhtes alustataks menetlust.

Sissejuhatus

Kuna tegemist on õppevahendiga, siis on asjakohane avada kaasuse lahendiga sagedamini kasutatavate mõistete „meede”, „toiming”, „uurimis- ja menetlustoiming” sisu. Mõisted on kasutusel haldus-, sh riikliku järelevalve, ja süüteomenetluses. Eesti Keele Instituudi „Eesti keele seletavas sõnaraamatus” on termin „meede” sisustatud kui abinõu, mida võetakse tarvitusele mingi soovitud tulemuse saavutamiseks, ehk meede on abinõu, vahend, sundabinõu, sanktsioon, karistusabinõu. „Toimingu” sisuks on aga tegevus, tegu, toimetus. Korrakaitseaduses puudub definitsioon mõistele „meede”, seal on vaid esitatud meetmete liigid. Eelnevates peatükkides on esitatud termine „toiming/menetlustoiming” sisu haldusmenetluse kontekstis. Kriminaalmenetluse seadustikus sisalduvad mõisted „uurimis- ja menetlustoiming”, kuid ka neile pole seaduses definitsioone antud. Õigusleksikonis on öeldud uurimistoimingu kohta, et see on kindlas järjestuses teostatav õigustoiming. Kriminallistikas on mõiste „uurimistoiming” sisustatud kui uurija vahetu tegevus tõendamiseseme asjaolude kohta tõendusteabe kogumisel. Seega tuntakse uurimistoimingut kui menetleja poolt vahetult tõendite kogumise eesmärgil teostatavat tegevust, näiteks ülekuulamine ja sündmuskoha vaatlus, mille käigus kogub menetleja tõendeid. Menetlustoimingut on

⁷⁶ Riigikohtu 03.05.2013. a otsus nr 3-1-1-48-13, punkt 9.

erialakirjanduses peetud pigem korraldava iseloomuga toiminguks, millega ei koguta tõendeid, vaid see tagab menetluse kulgemise. Näiteks isiku kinnipidamine, ekspertiisi määramine ja tõkendi kohaldamine.

Kaasuse analüüs korrarikkumise ja kuriteo tunnustel

Kaasuse asjaolusid arvestades tuleb menetlejal esmalt hinnata, milliste materiaalõiguslike normide rikkumisega on tegemist. Kas on rikutud kellegi subjektiivseid õigusi ja kahjustatud õigushüve? Subjektiivne õigus on õigusnormist õigussubjektile tulenev ja õigus või kohustus. Õigushüve all mõistetakse sotsiaalseid väärtusi, mida tuleb õiguslikult kaitsta ja mille kaitsmiseks rakendab riik üldjuhul karistusvõimu. Kindlaks tuleb teha, kas Peetri käitumises on korrarikkumise või süüteo tunnused või paralleelselt mõlemad. Menetluse alustamiseks, meetmete rakendamiseks ja toimingute tegemiseks on oluline teada, millega on tegemist. Õigushüvede kaitsmine kõige raskemates tegudes, kuritegudes, on karistusõiguse kaitsealas. Korrakaitseõiguse kaitsealas on korrakaitseaduse § 5 kohaselt avaliku korra kaitsealas oleva õigusnormi või isiku subjektiivse õiguse rikkumine või õigushüve kahjustamine, mis on konkreetne tegevus.

Praeguses juhtumis on kaks õigusvastast tegu, millest üks on öisel ajal muusika vali kuulamine, mis rikkus naabrite subjektiivset õigust öörahuks. See on korrarikkumine korrakaitseaduse § 56 lõike 2 järgi ehk mujal kui avalikus kohas ajavahemikus kella 22.00-st kuni 6.00-ni, puhkepäevale eelneval ööl kella 00.00-st kuni 7.00-ni, on keelatud tekitada kestvalt või korduvalt teist isikut oluliselt häirivat müra või valgusefekte. Korrarikkumise kõrvaldamine on korrakaitseorgani kohustus vastavalt korrakaitseaduse § 2 lõikele 4, mille järgi on riiklik järelevalve korrakaitseorgani tegevus eesmärgiga ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korrarikkumine.

Teise teona on väidetavalt Peetri poolt toime pandud kuriteo tunnustega tegu. Korteris viibiv Sulev väitis, et Peeter oli teda löönud, ning Sulevil olid ka objektiivselt nähtavad välised vigastused. Kuriteo tunnustele viitab ka Peetri enda suuline väide, et ta tegi seda. See tegu on karistusõiguslikult ette heidetav karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 121 lõike 1 järgi. Kas ja millisel määral tekitas Peeter Sulevile tervisekahjustusi, tuleb välja selgitada kohtuelse kriminaalmenetlusega.

Seega tuleb kaasuse lahendamisel otsustada, millist menetlus alustada: kas nii kriminaal- kui ka haldusmenetlust või ainult üht neist. Meeles tuleb pidada, et kuriteo tunnuste sedastamisel isiku käitumises ei ole menetlejal kaalutusõigust, kas kriminaalmenetlus alustada või mitte, see tuleb alustada. Kui alustatakse mõlemad menetlused, st haldus- ja kriminaalmenetlus, millist olukorda nimetatakse ka paralleelmenetluseks, on sellisel juhul oluline see, millisel ajahetkel mingi menetlus alustatakse, et teada, milline toiming milliste menetlusreeglite järgi teostada.

Riikliku järelevalve kui haldusmenetluse eriliigi eesmärk on korrarikkumisele reageerimine korrakaitsealaste meetmetega ja korrarikkumise kõrvaldamine. Menetluse alustamine on menetleja kaalutusotsus. Kui menetlust siiski alustatakse, lasub uurimis põhimõtte kohaselt politseiametnikel kohustus välja selgitada asjas tähtsust omavad asjaolud. Need selgitatakse välja toimingute rakendamisel ja kui asjaolud on selged, siis korrarikkumise kõrvaldamiseks antakse üldjuhul haldusakt, mis võib olla nii suuline kui ka kirjalik. Haldusakti andmise pädevus haldusmenetluses on haldusorganil. Kaasuses on see pädevus korrakaitseorganil ehk politseiasutusel ja reaalselt seda asutust esindaval ametnikul.

Kuriteo tunnuste ilmnemisel kaalutusõigust menetluse alustamiseks või mittealustamiseks ei ole, menetlust tuleb alustada. Menetlus algab esimese toiminguga. Menetluse eesmärk on selgitada välja, millist liiki kuritegu pandi toime ja kelle poolt. Seaduse kohaselt on kohtuelses kriminaalmenetluses uurimisasutusel ja prokuratuuril eesmärgiks ja ülesandeks vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 211 lõikele 1 koguda tõendusteavet ja luua kohtumenetluseks muud tingimused ning lõikele 2 selgitada välja kahtlustatavat ja süüdistatavat õigustavad ja süüstavad asjaolud. Kriminaalmenetlust on pädev toimetama uurimisasutus ehk Politsei- ja Piirivalveamet ja selle esindajana menetluspädevusega politseiametnik.

Antud kaasuse puhul on tegemist paralleelmenetlusega, kus politsei sai väljakutse üksnes korrarikkumise kõrvaldamiseks, kuid kohapeal selgus, et korteris on toime pandud ka kuritegu. Paralleelmenetlustega seonduvalt on aktuaalsed nn topeltpunktsioonidega toimingud, mis on sätestatud nii korrakaitseaduses kui ka kriminaalme-

netluse seadustikus. Erialakirjanduses on valdav arusaam, et haldustoimingutega kogutud tõendeid ei saa üldjuhul kriminaalmenetluse üle kanda, kuid samas on ka seisukohti, et teatud juhtudel on see siiski võimalik. Eelkõige seisneb probleem erinevates õiguslikes alustes, kuid samuti eesmärkide erinevuses, sh kriminaalmenetluses kehtivas süütuse presumptsioonis. Haldusmenetluses on isikul kaasaaitamise kohustus, kuid kriminaalmenetluses seda ei ole, mis tähendab, et kriminaalmenetluses ei pea isik kaasa aitama enda süüstamisele. Üldjuhul on teisest menetlusest kriminaalmenetlusele lubatud üle kanda erinevate toimingutega kogutud tõendeid (nt paikvaatlus, isikusamasuse tuvastamine). Samas ei ole isiku kinnipidamine korrakaitseseaduse reeglite kohaselt käsitletav kriminaalmenetluse tarbeks topelfunktsiooni sisaldava toiminguna. KorS § 46-s ei ole sätestatud alust isiku kinni pidamiseks kuriteo toimepanemise järgselt kahtlustatavana. Kahtlustatava kinnipidamise alust, eesmärki ja tema õigusi toimingu rakendamisel kriminaalmenetluses ei saa reguleerida korrakaitseõigus. Toimingud, mis tagavad kriminaalmenetlust ja millega kogutakse tõendeid kuriteos, peavad olema tehtud kriminaalmenetluse seadustiku reeglite kohaselt ja haldusmenetluse reeglid selleks ei sobi. Seega on analüüsitava kaasuse puhul otstarbekohane esmalt lahendada ära korrarikkumine, kuna õõrahu rikkumine tuleb lõpetada. Selles tegevuses kõik vajalikud toimingud ja meetmed tulenevad korrakaitseseadusest ja alluvad haldusmenetluse reeglitele. Alles pärast seda on õiguslikult korrektne alustada kriminaalmenetlust ja teha toiminguid kriminaalmenetluse reeglite kohaselt. Oluline on, et politseiametnik selgitaks isikutele iga menetlusliigi ja toimingu alguses, mida ja millises menetluses ta toimetab ning millised on isiku õigused ja kohustused just selles menetlusliigis.

Menetluse alustamine ja kulgemine korrarikkumise kõrvaldamiseks

Politseiametnikul kui korrakaitseorgani esindajal on haldusmenetluse alustamise pädevus ning reaalselt algab menetlus menetlusosalise teavitamisega menetluse alustamisest või esimese menetlustoiminguga sooritamisega vastavalt haldusmenetluse seaduse § 35 lõike 1 punktidele 2 ja 3.

Politseiametnik tutvustab ennast vastavalt korrakaitseseaduse § 11 lõikele 1, mis sätestab, et riikliku järelevalve meedet kohaldama asuv ametiisik esitleb ennast arusaadavalt isikule, kelle suhtes ta kavatses meedet kohaldada, esitab isiku soovil oma pädevust tõendava dokumendi ning annab isiku soovil selgitusi kohaldatava meetme ja haldusmenetluse seaduse §-s 36 nimetatud asjaolude kohta. Koos enda tutvustamisega peab politseiametnik selgitama menetlusele allutatud isikule tema õigusi ja kohustusi vastavas menetluses ning need õigused ja kohustused ka tagama. Haldusmenetluse seaduse § 3 lõige 1 sätestab, et haldusmenetluses võib piirata isiku põhiõigusi ja -vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Sama paragrahvi lõige 2 ütleb, et halduse õigusakt ja toiming peab olema kohane, vajalik ja proportsionaalne seatud eesmärgi suhtes.

Politseiametnik tuvastab alati ka menetlusele allutatud isiku isikusamasuse vastavalt korrakaitseseaduse § 32 lõikele 1, mis sätestab, et politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib isiku teadmisel kehtiva isikut tõendava dokumendi alusel tuvastada isikusamasuse, see tähendab teha kindlaks isiku nime ja isikukoodi või selle puudumisel sünniaja, tutvuda dokumendiga, võrrelda fotot ja teisi dokumendile kantud biomeetrilisi andmeid isikuga ning kontrollida dokumendi ehtsust, või kui see ei ole võimalik, siis tuvastada isikusamasuse muul õiguspärasel viisil, kui see on vajalik ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.

Meetme rakendamisel küsib politseiametnik isikult, kes nimetas ennast Peetriks, isikut tõendavat dokumenti ja selle saades teeb politseinik kindlaks, et dokumendil on Peetri foto, nimi ja isikukood. Isikusamasuse kontrollimiseks on võimalusi veel, näiteks kontrollida rahvastikuregistrist isiku andmeid elukoha aadressi järgi. Isikusamasuse kindlakstegemisel ja asjaolude selgitamisel on õigus menetlusele allutatud isikut küsitleda. Küsitlemisel oskuslikke küsimusi esitades on politseinikul võimalik tuvastada, kas isik on aus oma isikuandmete esitamisel.

Politseiametnik küsitleb isikut korrakaitseseaduse § 30 lõike 1 kohaselt, mille järgi „politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib isiku peatada ja teda küsitleda, kui on alust arvata, et isikul on ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks või tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks või kaitstava isiku või valvata objekti ohutuse tagamiseks vajalikke andmeid, ning selle ohu ennetamine, väljaselgitamine, tõrjumine või korrarikkumise kõrvaldamine või isiku kaitsmine või objekti valvamine on küsitleva korrakaitseorgani pädevuses”.

Sama seaduse § 30 lõike 2 järgi „küsitlemine protokollitakse, kui küsitletav isik seda taotleb või kui seda peab vajalikuks korrakaitseorgan. Kui korrakaitseorgan peab seda vajalikuks, võib küsitletav isik anda seletusi kirjalikult omakäeliselt”. Seega lubab seadus küsitlemise tulemuste fikseerimise protokolliga koostada vastavalt olukorrale, st kui seda peab kumbki pool vajalikuks.

Lisaks korrakaitseseadusele on haldusmenetluse seaduse järgi küsitlemine asjaolude väljaselgitamiseks oluline. Vastavalt haldusmenetluse seaduse § 38 lõikele 2 on tõendina käsitletav menetlusosalise seletus, dokumentaalne tõend, asitõend, paikvaatlus, tunnistaja ütlus ning eksperdi arvamus. Sama paragrahvi lõike 3 järgi on menetlusosaline kohustatud haldusorganile esitama ja teatavaks tegema talle teada olevad menetluses tähtsust omavad asjaolud ja tõendid. Küsitlemine on kõige sagedamini teostatav uurimistoiming, kuid tuleb teha vahet küsitlemisel tõendite kogumise eesmärgil ja muudel eesmärkidel, nagu näiteks isikusamasuse tuvastamisel. Isiku küsitlemine kuriteo toimepanemise kohta tõendusteabe kogumisel on aga hoopis teistsuguse kvaliteedi ja eesmärgiga. Küsitlemine on tegevus ja sellel tegevusel on eri menetlusliigis ka erinev nimetus. Seletuse võtmine on haldusmenetlusele omane, sh riiklikus järelevalves toimuv tegevus. Ülekuulamine on omane süüteomenetlusele, kuna selle toiminguga vahendusel kogutakse mis tahes menetlusseisundis oleva isiku ütlusi kui tõendeid. Kuid nende tegevuste eesmärk on ühine: vajaliku teabe saamine uuritava asjaolu või isiku kohta.

Kaasuses andis politseiametnik Peetrile suulise ettekirjutusena korralduse korrariikumine lõpetada ja keerata kohe muusika vaiksemaks. Peeter eiras korraldust ja õigustas sealjuures tegu sellega, et tal on õigus oma korteris muusikat kuulata. Politseiametnik kordas korraldust ning kui Peeter taas ei reageerinud, teavitas politseiametnik korterisse sisenemise õigusest ja korrariikumise lõpetamisest vastavalt korrakaitseaduse §-le 50. Peeter sellele vastuväiteid ei esitanud ning politseiametnik siseneb Peetri korterisse ja keerab muusika vaikseks.

Haldusmenetluse seaduse § 109 sätestab isiku õiguste kaitse, st kui toiminguga rikutakse isiku õigusi, võib isik nõuda haldusorganilt või kohtult toiminguga ära jätmist või lõpetamist ning toiminguga tagajärgede kõrvaldamist ja kahju hüvitamist vastavalt riigivastutuse seadusele. Selleks võib isik pöörduda halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus ettenähtud korras. Seega peab politseiametnik alati, ka seadusega lubatud toiminguga puhul, toimima õiguslikult korrektselt, et toiming ei rikuks kellegi õigusi.

Kui Peeter oleks keelanud korterisse siseneda, oleks politseiametnikul olnud õigus korterisse siseneda vastavalt korrakaitseaduse § 50 lõikele 1, mille järgi võib „politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan siseneda valdaja nõusolekuta tema valduses olevale piiratud või tähistatud kinnisasjale, ehitisse, eluruumi või ruumi, sealhulgas avada uksi, väravaid ja kõrvaldada muid takistusi, muuhulgas kui see on vajalik seadusega või seaduse alusel kehtestatud nõuete täitmise tagamiseks, väljaselgitamiseks või tõrjumiseks või korrariikumise kõrvaldamiseks, ning selliste nõuete täitmise tagamine on valdusesse siseneva korrakaitseorgani pädevuses”. Meeles tuleb pidada, et meetme rakendamisel on sama paragrahvi lõike 7 kohaselt meetme protokollimine kohustuslik. Seega tuleb ka selle kaasuse lahendamisel politseiametnikel koostada valdusesse sisenemise kohta protokoll. See on vajalik, kui tekib vajadus meetme rakendamise põhjendust kontrollida või vaidlustada.

Haldusmenetluse seaduse § 51 lõike 1 kohaselt on haldusakt haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel avalik-õiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt. Vastavalt kaasuse asjaoludele andis politseiametnik Peetrile suulise korralduse. Korrakaitseaduse § 23 järgi on isikul kohustus taluda tema suhtes seaduses sätestatud alusel ja korras kohaldatavaid riikliku järelevalve meetmeid ning selle kohustuse täitmise tagamiseks on korrakaitseorganil sama paragrahvi lõike 4 järgi õigus teha järelevalve subjektile ettekirjutus ning rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud alusel ja korras. Sunniraha ülemäär on 9600 eurot, kui eriseaduses ei ole sätestatud teisiti. Sunniraha tegemise hoiatus ei ole alati kohustuslik. Ka käsitletavas kaasuses ei olnud selle tegemine otstarbekas, kuna korrariikumine sai kiire lahenduse.

Haldusmenetluse seaduse § 56 lõike 2 kohaselt on haldusakti põhjenduses vajalik märkida muu hulgas haldusakti andmise faktiline ja õiguslik alus. Seda peab ka suulise haldusakti andmisel järgima. Politseiametnik selgitas, et korrakaitseaduse § 56 lõike 2 kohaselt on Peeter rikkunud ühiselu reegleid, st ta on öisel ajal tekitanud naabreid häirivat müra, ning korrakaitseaduse § 2 lõikest 4 tuleneb alus nõuda sellise tegevuse lõpetamist.

Politseiametnik võib preventiivsel eesmärgil selgitada, et korrariikumise lõpetamiseks võib vajaduse korral rakendada meetet, mille käigus võib korrakaitseorgan võtta isiku vallasasja hoiule, kui see on vajalik vahetu ohu tõrjumiseks või korrariikumise kõrvaldamiseks. Vastavalt korrakaitseaduse §-le 52 on politseil või seaduses sätestatud juhul muul korrakaitseorganil õigus võtta asja lahendamiseks vallasasi hoiule kas vahetu ohu tõrjumiseks või korrariikumise kõrvaldamiseks. Analüüsitava kaasuse puhul ei olnud otstarbekas ega vajalik sellist meetet rakendada.

Lisaks eelnevale on oluline meeles pidada, et korrakaitseaduse § 50 lõige 3 ütleb, et valdusesse tuleb võimaluse korral siseneda valdaja või muu õigustatud isiku juuresolekul ja ajavahemikus kella 7.00-st kuni 23.00-ni. Korrakaitseaduse § 50 lõige 4 sätestab, et eluruumi tohib valdaja teadmista siseneda vaid siis, kui valdajat ei ole mõistlike pingutustega võimalik teavitada ja sisenemine on vajalik korrariikumise või vahetu kõrgendatud ohu tõrjumiseks. Ajavahemikus kella 23.00-st kuni 7.00-ni või eluruumi valdaja teadmista on isiku eluruumi sisenemine lubatud ainult juhul, kui see on vajalik kas korrariikumise kõrvaldamiseks, kui valdusest levivad väljapoole teist isikut oluliselt häirivad kestvad või korduvad mõjutused ja nende kõrvaldamine ei ole muul viisil võimalik. Olenevalt asjaoludest on olukordi, kus tuleb korrariikumine lõpetada meetmeid kasutades. Ka vaadeldavas kaasuses tuli õõrahu rikkumine eluruumis kiiremas korras lõpetada. Eelnevalt nähtus, et seadusandja on selleks näinud ette võimaluse eluruumi sisenemiseks ka juhul, kui valdajat pole kohal. Analüüsitava kaasuses oli isik aga kohal ega keeldunud politseiametnikke korterisse lubamast. Seega oli öisel ajal korterisse sisenemine õiguspärane.

Tuleb meeles pidada ka seda, et korrakaitseaduse § 12 lõige 1 sätestab, et riikliku järelevalve meetme kohaldamine protokollitakse haldusmenetluse seaduse §-s 18 sätestatud alustel ja korras korrakaitseaduses sätestatud erisustega. Kui meede protokollitakse, antakse isikule, kelle suhtes meetet on kohaldatud, tema nõudmisel esimesel võimalusel protokollit ärakiri. Analüüsitava kaasuse lahendamisel protokolliti Peetri valduses olevasse korterisse sisenemine.

Peetri suhtes andis politseiametnik korralduse suulise ettekirjutusena korrariikumine lõpetada ja muusika vaiksemaks keerata. Kui Peeter oleks soovinud ettekirjutust kirjalikus vormis, siis oleks tulnud see ka sellises vormis koostada ja talle anda. Riikliku järelevalve menetlus kui üks haldusmenetluse eriliik viidi lõpule sellega, et pärast seda, kui Peeter oli keeldunud ettekirjutust täitmast, keeras politseiametnik muusika vaikseks ehk lõpetas ise korrariikumise.

Kokkuvõtvalt kaasusest tulenevad meetmed ja toimingud riiklikus järelevalves:

- politseiametniku poolt enese tutvustamine menetluse alustamisel (KorS § 11 lõige 1);
- menetlusest teavitamine ja õiguste selgitamine (HMS §3 lõige 1, § 35 lõike 1 punktid 2 ja 3);
- menetlusele allutatud isiku isikusamasuse tuvastamine (KorS § 32 lõige 1);
- menetlusaluse isiku küsitamine (HMS § 38, KorS § 30);
- haldusakti, suulise ettekirjutuse andmine (HMS § 51, KorS § 23 lõige 4);
- valdusse sisenemine (KorS § 50);
- korrariikumise lõpetamine politseiametniku poolt muusika vaikseks keeramisega (KorS § 2 lõige 4);
- valdusse sisenemise protokollimine (KorS § 50 lõige 7, KorS § 12 lõige 1).

Kriminaalmenetluse alustamine ja kulgemine

Pärast korrariikumise lõpetamist alustab politseiametnik kriminaalmenetlust ja asub tegema toiminguid kriminaalmenetluse seadustiku reeglite järgi. Kriminaalmenetluse läbiviimise pädevus on uurimisasutusel, milleks on Politsei- ja Piirivalveamet, ja selle esindajana politseiametnikul. Juhtumi asjaolusid arvestades ei ole probleeme menetluste eristamisel, alustamisel ega toimingute ajalisel piiritlemisel. Kaasuse puhul on selge, et korrakaitseal

tegevusi teostatakse korrakaitseaduse järgi ja kriminaalmenetlusega seotud toiminguid teostatakse kriminaalmenetluse seadustiku reeglite järgi. Üldjuhul on võimalik paralleelmenetluste puhul ajaliselt eristada menetluste algust ja toimingute tegemist, kuid on juhtumeid, kus nende eristamine on väga keeruline. Neid aspekte on kirjeldatud selle õppevahendi eelmistes peatükkides.

Analüüsitava kaasuses on kuriteo tunnustega teo puhul politseiametnik kohustatud alustama kriminaalmenetlust vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku §-le 6, mis sätestab, et kriminaalmenetluse alustamine on kohustuslik kuriteo asjaolude ilmnemisel ning uurimisasutus ja prokuratuur on kohustatud toimetama kriminaalmenetlust, kui puuduvad kriminaalmenetluse seadustiku §-s 199 sätestatud kriminaalmenetlust välistavad asjaolud. Menetlus alustatakse esimese uurimis- või menetlustoiminguga vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku §-le 193, mis sätestab, et uurimisasutus või prokuratuur alustab kriminaalmenetlust esimese uurimis- või muu menetlustoiminguga, kui selleks on ajend ja alus ning puuduvad kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõikes 1 sätestatud asjaolud. Vaadeldava kaasuse puhul on ajendiks kriminaalmenetluse alustamiseks ilmselgelt vigastatud Sulevi Peetri korteris ning menetluse alustamise aluseks on Sulevi väide, et Peeter peksis teda, ehk kuriteo toimepanemine. Lisaks veel ka Peetri poolt peksmise omaksvõtt. Seega on Peetri poolt Sulevi pekmine ehk kuriteo tunnuste sedastamine ajendis olemas vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku §-le 193, mis annab aluse kriminaalmenetluse alustamiseks. Meeles tuleb pidada, et ilma kuriteo tunnuste sedastuseta on menetluse alustamine lubamatu. Menetluse alustamisel on menetleja vaba otsustama, millise uurimis- või menetlustoimingu ta selleks teeb. Seadus ei kirjuta ette, millise toiminguga on menetluse alustamine kohustuslik.

Kõnealuse kaasuse puhul on otstarbekas alustada menetlust sündmuskoha vaatlusega Peetri korteris seoses Sulevi kehalise väärkohtlemisega. Kriminaalmenetluse seadustiku § 84 lõike 1 järgi toimetatakse sündmuskoha vaatlust kuriteo toimepanemise kohas või kohas, mis on seotud kuriteo toimepanemisega. Sündmuskoha vaatluse käigus koostatakse ka Sulevi väliste vigastuste kirjeldus. NB! Sulevi leidmisel korterist tuleb kohe teha kindlaks tema tervislik seisund ja vajaduse korral kutsuda kohale kiirabi.

Kriminaalmenetluses on obligatoorne tuvastada isik ja teha kindlaks tema isikusamasus, kellele kahtlustus esitatakse. Üldjuhul tehakse iga kriminaalmenetluses teostatava uurimistoimingu rakendamisel isikusamasuse tuvastamine mis tahes menetlusseisundis oleva isiku suhtes. Eraldiseisvana on kriminaalmenetluse seadustiku § 140 sätestanud isikusamasuse tuvastamise ning selle lõige 1 ütleb, et menetleja võib tuvastada menetlusosalise, süüdimõistetud, eksperdi ja tunnistaja isikusamasuse korrakaitseaduse §-s 32 sätestatud korras. Vajalik on teha kindlaks mitte ainult korteriomaniku Peetri isikusamasus, vaid ka Sulevi isikusamasus.

Järgmine toiming tehakse kannatanuga. Kriminaalmenetluse seadustiku § 37 lõike 1 järgi on kannatanu füüsiline või juriidiline isik, kelle õigushüve on tema vastu suunatud kuriteoga või süüvõimetu isiku õigusvastase teoga vahetult kahjustatud. Kuriteokatse puhul on isik kannatanu ka juhul, kui rünnatud õigushüve asemel kahjustatakse tema sellist õigushüve, mille kahjustamine on rünnatud õigushüve kahjustamisest hõlmatud. Riik või muu avaliku võimu kandja on kannatanu üksnes siis, kui tal on õigushüve kahjustamise tõttu tekkinud varaline nõue, mida on võimalik maksma panna kriminaalmenetluses. Füüsiline isik on kannatanu ka juhul, kui kuriteo või süüvõimetu isiku õigusvastase teoga on põhjustatud tema lähedase surm ja talle on surma tagajärjel kahju tekkinud. Kannatanu kuulatakse üle tunnistaja kohta sätestatud reeglite kohaselt kannatanu menetlusseisundi erisusi arvestades. Vastavalt viidatud paragrahvi lõikele 3 kohaldatakse menetlustoimingu kannatanule tunnistaja kohta sätestatud, kui käesolevas seadustikus ei ole ette nähtud teisiti.

Toiminguks on Sulevi kannatanuna ülekuulamine. Kriminaalmenetluse seadustiku § 37 järgi on see uurimistoiming ja sellega kogub menetleja vahetult tõendeid kuriteo tõendamise eesmärgil. Oluline on kannatanu ülekuulamine varases menetlusstaadiumis, kuna ülekuulamisel annab kannatanu allkirja selle kohta, et annab tõeseid ütlusi kuriteo toimepanemise kohta. See annab menetlejale kindluse, et ta toimetab menetlust õige teo ja kahtlustatava suhtes. Kriminaalmenetluse seadustiku § 38 järgi peab toimingu rakendamisel selgitama kannatanule tema õigusi ja kohustusi.

Peeteri menetlusseisund kahtlustatavana võib tekkida kahel viisil, esimesel juhul tekib pärast tema kinnipidamist, kuna kriminaalmenetluse seadustiku § 33 järgi on kahtlustatav isik, kes on kuriteos kahtlustatavana kinni peetud, või isik, keda on piisav alus kahtlustada kuriteo toimepanemises ja kes on allutatud menetlustoimingule.

Seega kui menetleja otsustab isikut mitte kinni pidada, võib ta teda allutada uurimistoimingule, näiteks ülekuulamisele ja ka selliselt tekib isikul kahtlustatava menetlusseisund. Kahtlustatavale selgitatakse viivitamata tema õigusi ja kohustusi, sh kaitseõigusi ning ta kuulatakse üle kahtlustuse sisu kohta. Ülekuulamise võib edasi lükata, kui kahtlustatava tervise seisund ei võimalda tema kohest ülekuulamist ning kui see on vajalik kaitsja ja tõlgi osavõtu tagamiseks.

Menetleja otsustas antud juhul Peetri kinni pidada kahtlustatavana kriminaalmenetluse seadustiku § 217 kohaselt. Kinnipidamine on menetlustoiming ning sama paragrahvi lõike 1 järgi seisneb kahtlustatavana kinnipidamine isikult kuni 48 tunniks vabaduse võtmises. Kinnipidamise kohta koostatakse kinnipidamise protokoll. Isiku kinnipidamine kriminaalmenetluses eeldab eelkõige kuriteo kahtlustuse olemasolu. Kaasuse asjaoludele tuginedes on kahtlustuse aluseks Sulevi nähtavad vigastused ja Peeter kinnitus peksmise kohta. Samuti Sulevi ütlused kannatanuna, milles ta kinnitab Peetri tegu. Kogumis viitavad need kuriteo tunnustega teo toimepanemisele karistusseadustiku § 121 järgi. Kahtlustatavana kinnipidamine kui toiming ei eelda kaitsja osalemist, kuid pärast seda, kui Peeter on allkirjastanud kahtlustatavana kinnipidamise protokoll, on tal kahtlustatava menetlusseisund ning sellest ajast alates on tal õigus kaitsjale vastavalt tema soovile kriminaalmenetluse seadustiku § 34 järgi.

Kriminaalmenetluse seadustiku § 217 lõige 2 sätestab kahtlustatava isiku kinnipidamise alustena veel järgmise: 1) isik on tabatud kuriteo toimepanemiselt või vahetult pärast seda; 2) kuriteo pealtnägija või kannatanu osutab temale kui kuriteo toimepanijale. Kinnipidamise aluseid on seaduses veel, kuid eespool viidatud alused on piisavalt asjakohased ja tõsised isiku kinnipidamiseks. Isiku kinnipidamisel ja kahtlustatava menetlusseisundi tekkimisel on isikul õigus kaitsjale. Kaitsja instituut kriminaalmenetluse seadustiku §-s 42 on kriminaalmenetluses väga oluline, kuna kriminaalmenetluses sekkutakse isiku põhiõigustesse oluliselt intensiivsemalt ning menetleja õigused ja võimalused sekkumiseks on oluliselt suuremad.

Isiku kahtlustatavana kinnipidamisel tuleb koostada protokoll vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 218 lõikele 1, mille järgi kantakse kahtlustatavana kinnipidamise protokoll järgmine info: 1) kinnipidamise alus viitega kriminaalmenetluse seadustiku § 217 lõigetele 2 ja 3; 2) kinnipidamise kuupäev ja kellaaeg; 3) selle kuriteo asjaolud, mille toimepanemises isikut kahtlustatakse, ning kuriteo kvalifikatsioon karistusseadustiku vastava paragrahvi, lõike ja punkti järgi; 4) kahtlustatavale kriminaalmenetluse seadustiku §-s 34 sätestatud õiguste ja kohustuste selgitamine; 5) kinnipidamisel isikult äravõetud objektide nimetused ja tunnused; 6) kinnipeetu riietuse ja tervisekahjustuste kirjeldus; 7) kinnipeetu avaldused ja taotlused; 8) kinnipeetu vabastamise korral vabastamise alus, kuupäev ja kellaaeg. Isiku kahtlustatavana kinnipidamisest teatatakse viivitamata prokuratuurile. Isiku kahtlustatavana kinnipidamisel peab olema seadusest tulenev põhjendatud alus.

Kohtueelses menetluses ilma kohtu loata ei tohi isik olla kahtlustatavana kinni peetud rohkem kui 48 tundi. Kui on olemas põhjendatud alus, et kohtueelse menetluse käigus ei pea isikut vahistama, siis tuleb kahtlustatava kinnipidamine lõpetada 48 tunni sees ja valida muu tõkend. Muuks tõkendiks võib olla elukohast lahkumise keeld KrMS § 128 kehtestatud korras. Kui on põhjendatud alus isikut vahistada, tuleb kohtueelses menetluses menetlejal pöörduda prokuröri poole isiku suhtes vahistamisaotluse esitamiseks kohtusse vastavalt KrMS § 13 ja 131 kohaselt. Tuleb meeles pidada, et ka kohtusse tuleb pöörduda 48 tunni jooksul, et kohus saaks selle aja sees ka vahistamise määruse koostada. Vastasel juhul on rikutud isiku põhiõigusi olla vahistatud üksnes kohtu loal ja ette nähtud aja jooksul.

Järgmine reaalne toiming on Peetri kahtlustatavana ülekuulamine vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 75 lõikele 1, mille järgi kahtlustatava ülekuulamise rakendamisel selgitatakse kahtlustatava nimi, elu- või asukohta aadress, isikukood või selle puudumisel sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus. Ülekuulamist alustades selgitatakse kahtlustatavale, et tal on õigus keelduda ütluste andmisest ning et neid ütlusi võidakse kasutada tema vastu. Kahtlustatavalt küsitakse, kas ta on toime pannud kuriteo, milles teda kahtlustatakse, ning talle tehakse ettepanek anda vabalt jutustades ütlusi kahtlustuse aluseks oleva kuriteo asjaolude kohta. Kahtlustataval ja tema kaitsjal on õigus saada ülekuulamise käigus koopia kahtlustatava ülekuulamise protokollist kriminaalmenetluse seadustiku § 76 lõike 1 punktides 1–3 sätestatud ulatuses. Ülekuulamisel selgitab menetleja kahtlustatavale tema õigusi ja kohustusi vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 34 lõikele 1, mille järgi on kahtlustataval õigus teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest, teada, et tema ütlusi võidakse kasutada süüdistuseks tema vastu, samuti on tal õigus tõlgile ja kaitsjale.

Järgmine toiming on vajaduse korral kohtuarstliku ekspertiisi korraldamine Sulevile tema kehavigastuste liigi ja raskusastme kindlakstegemiseks. Kriminaalmenetluse seadustiku § 105 lõike 1 kohaselt korraldatakse ekspertiis tõendamisevajadusest lähtudes menetleja määruse alusel. Alati ei ole ekspertiis vajalik, seda tuleb menetlejal kaaluda ja otsustada tõendamisevajadusest lähtuvalt iga juhtumi puhul eraldi. Kui on viited karistusseadustiku § 121 lõikes 2 sätestatud tervisekahjustuse tunnustele, on ekspertiisi määramine vajalik.

Lisaks eelnevatele toimingutele on vajalik leida tunnistajad, kes võivad teada tõendamiseseme asjaolusid. Kriminaalmenetluse seadustiku § 66 lõike 1 järgi on tunnistaja füüsiline isik, kes võib teada tõendamiseseme asjaolusid. Menetlejal tuleb enne välja selgitada need isikud, kes teavad neid asjaolusid, ning isikud üle kuulata vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku §-s 68 sätestatud reeglite kohaselt.

Kui menetleja leiab, et kriminaalasja kohtueelses menetluses on kogutud piisavalt tõendeid ja muid kohtumenetluseks vajalikke materjale Peetri süüküsimuse lahendamiseks, koostab menetleja kriminaalmenetluse seadustiku § 153 kohaselt kohtueelse menetluse kokkuvõtte, süstematiseerib toimiku ja saadab selle prokuratuuri. Prokurör teeb vajalikud toimingud ja saadab kriminaalasja kohtusse õiguse mõistmiseks.

Kokkuvõtvalt kaasusest tulenevad toimingud ja meetmed kriminaalasjas:

- sündmuskoha vaatlus (KrMS § 84 lõige 1);
- isiku kahtlustatavana kinnipidamine (KrMS § 217);
- kahtlustatavana kinnipidamise protokoll koostamine (KrMS § 218 lõige 1);
- kannatanu ülekuulamine (§ 37 lõige 1);
- tõkendi küsimuse lahendamine (KrMS § 128, 130);
- kahtlustatava ülekuulamine (KrMS § 75 lõige 1);
- kannatanule kohtuarstliku ekspertiisi määramine (KrMS § 105 lõige 1);
- tunnistajate kindlakstegemisel nende ülekuulamine (KrMS § 68);
- kohtueelse menetluse kokkuvõtte koostamine ja kriminaalasja prokurörile saatmine (KrMS § 153).

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Aedmaa, A. jt. 2004. Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu Ülikooli kirjastus.
- Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne. 2012. Toimetuskolleegium: Ülle Madise jt.
- Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn, 2013.
- Haldusmenetluse seadus, jõustunud 01.01.2002, RT I, 25.10.2016, 5.
- Jaanimägi, K. 2004. Politsei sisemise rahu tagajana. Juridica VII, 2004.
- Jäätma, J. 2015. Ohutõrjeõigus politsei- ja korraaitseõiguses: kooskõla põhiseadusega.
- Karistusseadustik, jõustunud 01.09.2002, RT I, 07.07.2017, 5.
- Kergandberg, E ja Pikamäe, P. 2012. Kriminaalmenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne.
- Keskonnaseadustiku üldosa seadus, jõustunud 01.08.2014, RT I, 03.07.2017, 17.
- Koolmeister, I., Kangur, A., Lind, S., Pajula, E., Ploom, T. ja Sirk, I. 2007. Väärteomenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne.
- Korralaitseadus, jõustunud 01.07.2014, RT I, 02.12.2016, 6.
- Korralaitseaduse eelnõu (49 SE) seletuskiri, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eel-noud/eelnou/8a9c2286-06fc-65d2-957b-bd9e11a940c4/Korralaitseadus/>.
- Kriminaalmenetluse seadustik, jõustunud 01.07.2004, RT I, 07.07.2017, 7.
- Kärner, M. 2014. Mõned korralaitseadusega kaasnenud muudatused kriminaalmenetluses: järelevalve- ja süüteomenetluse piiritlemisprobleem. Juridica VI, 2014.
- Laaring, M. 2015. Eesti korralaitseõigus ohuennetusõigusena. Doktoritöö.
- Laaring, M jt. 2017. Korralaitseadus. Kommenteeritud väljaanne.
- Liiklusseadus, jõustunud 01.07.2011, RT I, 07.07.2017, 8.
- Lindmäe, H. 1995. Menetlustaktika I. Juristide Täienduskeskus, lk 7.
- Relvaseadus, jõustunud 31.03.2002, RT I, 16.06.2017, 25.
- Õigusleksikon. 2000. Koostaja K. Maurer. Tallinn, lk 19.
- Riigikohtu 08.10.2003. a otsus nr 3-1-1-105-03.
- Riigikohtu 19.05.2005. a otsus nr 3-1-1-43-05.
- Riigikohtu 27.03.2006. a otsus nr 3-1-1-157-05.
- Riigikohtu 20.11.2007. a otsus nr 3-1-1-72-07.
- Riigikohtu 10.01.2008. a otsus nr 3-3-1-65-07.
- Riigikohtu 11.12.2012. a otsus nr 3-3-1-75-11.

Riigikohtu 03.05.2013 otsus nr 3-1-1-48-13.

Riigikohtu 07.04.2014. a otsus nr 3-1-1-22-14.

Siseministri 30.05.2014. a määrus nr 19 „Tõendusliku alkomeetri ja indikaatorvahendi kasutamise ning nende kasutamise dokumenteerimise kord”.

Tallinna Ringkonnakohtu 24.11.2009. a otsus nr 3-07-2252.

Vabariigi Valitsuse 16.06.2011. a määrus nr 78 „Nõuded kiirusmõõturi ja kiirusmõõtesüsteemi mõõteprotseduurile ning mõõtetulemuste töötlemisele”.

Väärteomenetluse seadustik, jõustunud 01.09.2002, RT I, 30.12.2017, 22.

